

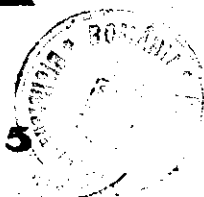
UNIVERSUL
LITERAR

F. ȘIRATO: DESEN

An XLII, Nr. 42.
17 Octombrie 1926.

Lei 5

CHILIMURI OLTENEȘTI

Precuvântare

Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...

În carnea ei de șesuri ce-a arămit la soare,
se'ntind vânjoase vine de soluri roditoare,
și'n fiecare vână, în tot întinsul țevei,
svănește viu, s'o spargă, fecundul sânge-al sevei
și-și năvălește grenul prin pori deschși de-ogoate,
în rădăcini scurgându-și slăvita lui dogoare...

...Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...

O, siluesc oltenii cu pluguri, — drept descântec, —
și ca pe-un făt, belșugul i-l zămislESC în pântec...

...În vară, ea foșnește sub tăieturi de seceri
și arde în porumbul copt scara, la petreceri...
Bătrâni, femei și chiară copii o prind în furcă
și ca să-i smulgă rodul pe treirători o urcă...
...În toamnă-i taie sămii ce cresc în razachie
și-i tesculesc prin liaturi și'n buți îi fierb, în vie...

În iarna, toți o uită; uscată'n burnicne,
prin râuri, sloenită, — pe câmpuri, sub troene,
ca'n primăvară iarăș, când se înmoaie gerul,
în frăgezimea cârnii să îi implante fierul...

...Și de-o rănesc cu plugul, ori de-o cosesc pe lună,
Oltenia rămâne tot rodnică, tot bună!...

...Arar de tot, — când ape de liniști mute curg, —
se întisteză par'că în câte un amurg,
și-atunci și-anină țânga în codrii vechi de crângi,
ca s'o pogoate apoi în rugă de țalângi, —
sau și-o 'ngenunche, tristă, în clinchetul răzleț
din apa clăbucită din Jiu și din Olteț...

...Dar din câmpii Doljene o boare care vine
învohură-amintirea străvechilor Rovine,
și drumu-și ia spre Râmnic, spre stâncile Vălcene,
sburând să-și spargă cofa mirezelor câmpene
de ziduri ctitorite de Domni evlavioși

...În vremi cu cărți slavone și Nicodimi pioși
la Cozia, pe Oltul ce-și țângue prohodul,
știind sub lespezi grele pe Mircea Voevodul!...

...Oltenia treșare... Trecutul o frământă
și în urechi de peșteri cu grotă de vânt îi cântă:

„În piei de urs, străbunii din vremuri de restriști
„se-adăposteau cu turmă în munții țai cei triști...
„Când Litovoi apuse, — pe Cerbu într'un conac

„Ai botezat cu ronă pe Genia lui Novac!
„Din inima Gorjană, din Vladimiriș suri,

„purcese Domnul Tudor c'na codra de panduri!
„În sus de Balș, prin codrul ce'mpușge Drăgășanii

„și alegeau haiduceii, odată căpitani...
„Pământul tău, din șesuri, din munți, de sub coceni,

„e fratele de cruce al Banilor olteni!...”

Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...
Ea clipește'n râuri și zumzăie'n știubei,
Țăranilor și 'nparte, din voie, carnea ei,
din vine-și smulge seva și'n grâne noi o urcă —
și o tesculesc prin liaturi și o culég în furcă...

Pe șes, cu trăsura...

Un drum retează șesul cu freamăte de trișcă,
și praful își asmute sub două roți de brișcă...

...Din brișca 'ngălbentită cu uruitul lin
își flutură batista un arendaș vecin...
Și murgul, în buestru, sub biciul de acum,
întrece cărioara lăptarului din drum...

...Câmpiei, zurgălii vor hohotul să-și vanză
și-mi smulg în zări trăsura cu coviltir de pânză...

Cu roibii ce crescură în malul din Gilori,
în Dolj, înspre conacul Pășanilor mă port...

...Pe-o geană de moște se târaie pe brânci
șeseana troenită în zările adânci...

Pe câmp, ca pe o vatră cu jar de holde coapte,
ceanne mari de dealuri cocește spre miază-noapte.

În miază-zi, lumina desfundă'n zări o vrană
și-un cârd de rațe zboară spre-o baltă dunăreană...

Pe frunțile 'nsorite, movilele peștrișe
pun cașme poleite de clăi și de căpișe...

...Din depărtări de șesuri o treirătoare-aud.
Tot soarele din grâne mai ieri atât de crud,

s'o desghioca 'n mașină și s'o 'ncărca în care,
și nu vor ști țărâni că'n saci duc stropi de soare...

— Belșugul dimineței — o flacăra de plumb —
atârna, greu, pe aripi restrânte de porumb,

dar sprinten joacă'n fluturi și licăre în praf...
și-l gălăuie scatiul pe-un stâlp de telegraf...

...În dreapta, roți de apă se'nvârt cu scâncet slab
când pentru hrani de țărini răstoarnă apa'n jghiab.

Grădinării pitite cu lubenișe'n părg
se pripășesc vederii la un meleag de țârg...

...Un eleșteu, din stânga, a'ntredeschis, furîș,
Un ochiu verzui prin gene de stof și păpurîș...

O sațră țigănească la soare se usucă
și-și priponește-o clipă același dor de ducă...

Dar glasuri mici, scornite de-ostroave de trifoi,
cu foșnet simplu chiamă cirezile de boi, —

Și undișe tinzându-și, tulpini de mătrăgună
cum pescuiesc în ziuă, tot soarele l'adună...

Și-a despuiat câmpia călită de arsură
săni yerzi cu stăreuri roșii și coapte, de răsură...

— Nechează herghelia păzită de-un sătean
pe șesul ars cu pleavă din soarele oltean...

Își pirăie talanga vecernii de metal,
călăuzându-și svonul spre-o muchie de deal,

din ochiu-i alb petrece o piatră de hotar
mici triști, pe cari ciobanul i-a răbojit cu var...

S'a 'ngândurat măgarul, desagi-atârna grei,
un dafin toarnă umbră pe rusticul Grivei...

„Un muget lung de bivol se frânge de un prun
sub pleoape de colină clipește un cătun.

(urmează)

RADU GYR

Sărbătorile în familie

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Pielîța obrazului era acum ca acele hărtii subțiri uzate și gata să se rupă. Dăruța cu „pomte”, avea ceva volatil. O ceață ușoară de cărunțenie bruma părul rărit dar ținut cu artă și corpul slab subț hainele bine călțate și pline de vată, era scheletic. Totul era uinat dar totul părea acoperit cu un strat de cenușă fină, ca acele cadavre care păstrează toate contururile dar când le atungi se risipesc. Caracterul „papa” nu și-l schimbase. Era tot așa de pueril, și de violent. Conștient se iscaseră dela început cu copiii și dela început se văzuse aceleași nedisciplinări, ei cași mai demult. Urma apoi cea mai bună înțelegere și „papa” povestea cu enjază toate micile lui succese survenite dela vacanța trecută; la club la biroul tehnic, la seratele muzicale (era flautist) pretutindeni, la întreaga societate de ambele sexe, română și cosmopolită. Erau aceleași amănunte asupra celor mai neînsemnate întâmplări pe care ceilalți le ascultau oarecât din politeță dar mai ales le nesocoteau. D-ra George prin neatenție disprețuire; d-rul Paulică prin tachinerii insolente și Didi-Bu prin întrefăpuri după bunul ei plac.

...Mesele ocupau o parte mare din zi, sgomotoase, fiecare povestea regimul pe care îl duce Georgeta pentru a se menține la un număr anumit de kilograme cîrut de o estetică arbitrară, menajul Dinu, pe acel indicat de broșura „du părtăit sportii”.

Paulică la București nu avea ore de masă regulate, consuma prin localuri la întâmplare. Cea mică care era grasună, desperată de cele 60 de kil, nu mânca nimic de obicei. Totuși însă acum avea un mare apetit și nu încetau să ospăteze decât pentru a reîncepe. Toți erau în familie și în vacanță și aceste două lucruri păreau că îi silește să-și schimbe obiceiurile.

Alexe făcea la fel cu ei toți. Orice refuz ar fi atras atenția asupra ei ceea ce nu vroia cu nici un preț. Tatăl ei nu îi vorbea nimic mai direct de trecut de prezent, de viitor. Se leriau unul de altul și totuși ar fi trebuit să aibă cu el o convorbire serioasă, dar mai presus de orice găsisse acolo un adăpost. Sgomotul, agitația aceea ușuratică din jur îi păreau bine făcătoare.

După masă urmau discuții, care mai totdeauna se sfârșeau cu vreo ceartă, fie parțială cu trăznere și fulgere între Georgeta și Doctorul, pe vre-o chestie de estetică; fie o încercare cu lacrimi între Paulică și Didi-bu, — sau mai grav, — între toți laolaltă și „papa” din cine știe ce. Cu o voce de bas „papa” își urla convingerile în pustiu.

De îndată ce scenele erau generale. D-ra George disprețuitoare se trăgea la o parte și pe un colț de carte schița vreun profil de combatant. Târziu, cumnatul Dinu, abdica și el pentru a nu-și obosi vocea de tenor, atunci Tory cerea pace, Didi-Bu aprigă lua partea lui „papa” pe când d-rul Paulică alimenta discuția neobosit, o intercala cu tot felul de șuerături și cotodăceli foarte onomatopoeice, prin care își exprima obstrucție permanentă.

Alexe își stabilise domiciliul pe un divan între pian și un paravan picat cu ibeși roz, care o izolau încât era în același timp în mijlocul furtunei și la adăpost.

Nu simțea nici un interes pentru cele discutate, nici nu avea părținare pentru combatanți. Ființele acelea agitate, atâtea

și se vărau în ochi și în auz, încât nu te mai puteai reîntoarce spre alte locuri și cuvinte. În zarva aceea Alexe nu putea gândi la nimic și era minunat de bine când puterile de luptă scădeau, toți se risipeau să se odihnească. Paulică cași în tren, adormea oriunde, chiar pe un scaun, un somn adânc ca de copil; d-ra George cu trupul ei ca o anenă pe o margine de canapea; Didi-bu pe covor cu perină pentru muscărea formelor; prea abundente și menajul Dinu în patul confortabil din camera de musatiri, comod ca noaptea.

Alexe nu dormea, dar nici nu era complet trează. Nu visa, dar desigur avea unele închipuiri. Totuși fiindcă nu era singură în odaie acele închipuiri erau stinjenite; aveau cași ca ceva inlemnit, nu o dureau. Numai cu mintea le știa că sunt dureoase. Apoi „papa” după această durere la caterea pentru paruda de table; Paulică meerca cu Georgetă bridge de învățatură; menajul aparea cu toaleta proaspăt relăcută și Didi-Bu tot pe covor se infuria când o deranjau de la lectura romanului pentru vre-un serviciu.

Toți credeau că Alexe doarme. Ii auzea pe rând făcând tăcere. Vroiau să-i lase liniște. Păreau a-i purta oarecum de grijă; o tratau ca pe o convalescentă; De ce? Pentru că revenise printre ei după atâtea timp? Pentru că era „sora Dumnea-loș actriță” — cum explica Roza bucătăresei vecinilor — sau atunci pentru care boală? Ce credeau? Ce știau?

Venea ora cinaului, Sunau ușile, ceșule, lingurițele, glasurile. Apoi plecau să se plimbe; luau cu forța și pe Alexe; porneau ca o bandă de turști nepăsători, tot sgomotoși și pe strădă. Mai de obicei umblau dealungul cheiului, urcându-se pe pontoane de șlepură, unde Paulică întreprindea flirturi prin ferestruia cabinelor cu femeile plutitoare, care scoteau capul între două glastre cu flori.

Se urcau în luntrei. Dinu, atletul echippei, văsele. Ceilalți tipau de frică. Alexei nu îi era frică, era înceală ca și lem-

nul luntrei. Era curioasă nesimțirea asta milostivă care o cuprinsese. Nesimțirea asta venea desigur din suferință, dar o suferință fără suc, care se uscasc pe loc.

Ea nu îi însoțea în localuri publice; avea groază de comentarii:

— rata lui Panu!.. A care e un fel de actriță... Nyie.

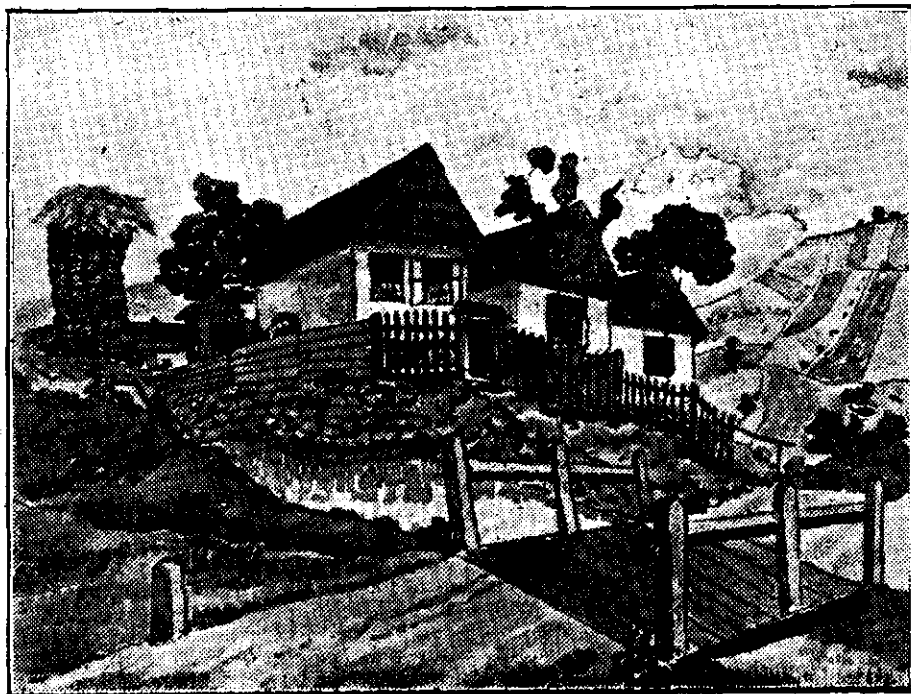
Numele acela pe care nu îl pronunța nimeni? Nici chiar din greșeală nu se vorbea de Nyie. Complotul lor de tăcere ca și cel de sgomot îi era nespuse de prielic.

Singur papa... care era marele „gaf-feur” al familiei și care avea numere celebre, colecționate de d-rul Paulică, emitea uneori aprecieri, obiective de altfel. Vorbind de trupa Teatrului Nou, sosită în turneu, spunea: Saltimbancii; și despre o reprezentație de amatori: Păiațele! dar tot el se lăuda că a plănușit la teatru și că la serbare a debitat bilețul de 500 plus sute de complimente artiștilor de ocazie. Așa era „papa”.

Totuși Alexe nu rămânea mai niciodată singur. Mai adesea cu Tory care era foarte sedentară. Din toți Tory era cea mai odihnitoare, cu profilul ei de medalie, iar de față cu obrazul ei cam lat lipsit de expresie. Apucăturile îi erau calme; pentru Dinu avea o dragoste mare dar pacinică, era vecinic cu croșetul în mâini, fabricând pentru sportmenul ei vre-un chandail nou.

Își realizase de altfel bine existența. Într-o toamnă când Dinu Dinescu venise la Galați pentru un concurs de box, Tory îl cunoscuse și se amoretise de acel tânăr atlet fără a ști de el mai mult decât că e blond cu ochii albaștri. Întâlnise la început opunerea lui „papa”. După informațiile însă culesse asupra fiului unic al fabricelor Dinescu, dobândise consimțământul deplin. Interveniuse apoi obstacole din partea părinților lui Dinu, pe care le înlăturase stăruința băiatului. Acum locuia cu socrii, ceea ce prezinta unele neajunsuri dar și multe avantagii. Dinu care nu se ocupa decât de sporturi, avea totuși un venit frumos din întreprinderile păterne. Era însă supărat că nu are încă automobilul lui propriu deși al familiei le sta la dispoziție.

Toate lucrurile astea Tory le povestea

L. VIORESCU; PEISAJ

Vers apostat

— He-hei, nebunilor cu ochi de ceară,
De ce-mi băturăți cuiul ruginit în cap?
Smucesc cu forța sufletului, gândul,
Și'n creieri rana tot mai mult o sap.

Veniți, veniți, veniți cu toți aicea!
De și-s paiafa, plâng sub fardul meu,
Priviți-l cum în plăci de tencuială
Cu plânsu-mi la picioare cade greu.

Eu n'am știut să mă prefac alt'dată
Și-acuma poate-s cel mai prefăcut,
Un crez avui, și nu mai are vr'unul
Nebunul ce în toate s'a 'nerezut.

Veniți, veniți! mi-e sufletul o rană,
Saliva-mi leagă vorbele odgon.
Voi râdeți, — cum ați râde când pe-o placă
Alunecă un ac de gramofon.

Hei! Ochi de ceară!.. Vă măriți în umbră...
— Paiaței ochii îi lucesc făclii —
Iar universul e un rug de flăcări
Pe care, goi, ne pârjolim de vii.

Și, despuiați de haina ce în viață
Fu zgaiba 'nșelătorului avânt,
Noi, ce am răs 'nălfându-ne spre soare,
În focul lui cersî-vom iar, pământ.

Și-acum, când dărele de sânge
Pe trupuri arse scriu religii noi,
Întoarceți-vă fața de la soare
Și vă 'nchinați, nebunilor, la voi!

...Așa vorbii într'o odae goală.
(Păcatul râde 'n suflet circumscris)
Pe iarbă roua se prefăce 'n smoală.
Și însuși Dumnezeu, — s'a sinucis.

N. MILCU

Alexei când rămăneau singure. Îi mai repeta neobosit admirația pe care Dinu o are pentru ea Alexe.

Era un lucru de altfel pe care Dinu îl manifesta cu prisos. Dela prima vedere îi dedicase un vocabular deosebit: Frumoasă! Odorule! Minunco!

Îi da bună dimineața ca și bună seara cu frenezie. Nu pleca, nu venea fără a-i săruta mâinile și uneori chiar obrazul. Alexe nu simțea acele buze, aplicate totuși cu ferocitate. Ea din fericire era de lemn.

O miră încă mult numărul enorm de sărutări care se consumau în familie. Fiecare cum venea sau pleca își lîpsa buzele pe obrazul celuilalt. Noroc că pe Alexe o cruțau.

Georgeta spunea că Dinu — cu care de altfel nu se învoia de fel — sărută proaspăt, că îi dă impresia că e vara la țară; că seamănă a livadă, a bluetă în grâu cu rouă. Roua, e dușul de 10 ori pe zi și sticlele mele cu Verveine! râdea Tory, încântată.

Astfel Georgeta protesta și ea împotriva aceluiași protocol de familie care îi deranja toaleta. Georgeta se îmbraca câteva ceasuri. Deși genul ei în aparență era simplitatea, totul era calculat, totul cerea precizie și dexteritate. De aceea ocupa în vacanță singură odăița lui Didi-Bu. Acele reflexe arămii pe care le da părului cereau de sigur reculegere.

Georgeta care n'avea trup, atâta era de slabă, totuși cu umerii ei ascuțiți cu gâtul subțire, cu bustul uscat, avea grație și chiar ceva voluptate feminină.

Cu toate aerele disprețuitoare și caracterul puțin amabil avea succese. O mică curte de admiratori foia par-se la Bu curești în jurul ei. Se purta cu ei nepăsător și bățjocoritor. Băgase de seamă la timp că era sistemul bun. Am un deficit de sentiment, dar îl prefera unui deficit sentimental, mărturisea Alexei, nu fără oarecare intențiuini.

Pentru Alexe Georgeta părea că are ceva admirație cât și ceva dispreț, toc-

mai pentru anume concepții de artă și de viață pe care nu le admitea dar care totuși îi păreau demne de invidie.

Didi-Bu era tovarăsa de cameră a lui Alexe pe un alt divan. Dimineața la deșteptare ar fi fost pentru Alexe ispita de gânduri supărătoare; toți ai casei dormeau până târziu. Noroc că Didi-Bu era foarte matinală din pricină că somnul îngrașă. Cu părul ei negru tuns scurt de tot și, drept, căzând pe frunte și urechi ca o măturică, cu fața ei grăsuță îmbujorată de somn, părea un copilăș draguț.

Pentru a nu adormi iarăși, vorbea cu Alexe; îi făcea confidențe: — Faptul că era prea grasă era o mare tragedie. Paulică îi spusese că ofțicează dacă ia doctorii, totuși nu mai era de suferit. Avea gânduri de sinucidere. De câteori citea în Foiaia Galașilor că o femeie s'a aruncat în Dunăre se gândea și ea la acest sfârșit.

Didi-Bu nu părea că e sinucigașă perfect convinsă. Ar fi vroit numai să sperie pe cineva și anume substanțele grase, singurile vinovate.

Astfel Didi-Bu se plictisea. Cu toate că „papa” o plimba destul, Galașul era un oraș nesuferit. Nici o distracție! Numai niște ofițerași și studenți fără nici o importanță. Cei care erau mai bine erau toți însurați și nevestele îi păzeau parcă fi mânca cineva. Nu era chip să flirtezi puțin. Incolo numai negustori care n'aveau idee de societate și domni bătrâni prieteni lui papa, care o des-gustau. Cum întorcea papa capul îi făceau complimente: că era grăsuță și drăguță. Nemereau bine. Nici cel puțin nu putea dansa, până nu o slăbi. Încercase odată și Georgeta cu Paul răsese de ea. Ei doi se înțelegeau totdeauna bine. Paul simpatiza chiar pe Georgeta așa, nu ca pe o soră. Îi plăcea ca persoană... Nu era amoretzat de ea! Probabil ochii Alexei se mărise. Nu! Paul iubea la nebușie pe doamna Zissu nevasta procuristului. Alteori venea și ea la Galași și atunci nu-l mai prindeai pe Paulică... În sfârșit viața era ceva foarte melancolic... Nu aveai nimic de făcut!

E drept că Didi-Bu nu se ocupa cu nimic, nu avea gust pentru nimic. Citea romane, dar numai dacă se vorbea în ele de amoruri moderne, nu leșinate. — Probabil că Didi-Bu, nu va aștepta să se mărite întâi Georgeta, care putea să amâne cât mai mult, deoarece avea o viață plăcută. Era „flirt” avea adoratori! Nici nu era sentimentală și mariajul ar fi deranjat-o dela mâinile ei. Nu ar mai fi putut dormi singură nici face patul ore tualeta... Ea Didi-Bu, era sentimentală în felul ei și se plictisea acasă. Se va mărita cât mai curând deși era sigură că nu va putea iubi pe bărbatul ei decât 7 luni. Așa iubea ea totdeauna, 7 luni!

În confidențele lui Didi era desigur mult scepticism dar și ceva naivitate. Alexe asculta în tăcere. Așa înlemnită cum era, ar fi vrut totuși să-i spună că viața e ceva frumos, că fiecare trebuie să aibă un scop, o ocupație... că acel termen de 7 luni era o idee care trebuia schimbată, dar nu găsea cuvintele. Le ar fi vroit de folos și cu ecou pe lângă fetița pentru care simțea oarecare afecțiune... Ce să-i spună? Erau așa departe de a se putea înțelege! În ce fel să se exprime pentru ca nu cumva să pară lui Didi-Bu la fel cu romanele leșinate, pe care le disprețuia. Se temea să nu primească ea lecții de viață dela Didi-Bu. Se știa vulnerabilă.

Cu Dinu cumnatul, Didi-Bu era mare prietenă pentru că îi da cadouri multe și o lăsa să câștige la bridge cu care se distrau în doi, pe bani. Didi mai făcea și boxă cu Dinu pentru ca să slăbească. O trântise ca pe o minge, Paul încerca și el dar era repede ingenunchiat pe coavăre din care se ridica ceva praf în timpul luptei. Dacă însă Dinu punea o mână mai grea pe brațul Georgetei, primea o palmă usturoasă și o epitetă la fel.

Cu Alexe firește cumnatul Dinu nu încerca boxă. Pentru ea avea numai ochi dulci, vorbea dulce, gesturi de adorare. Și mereu acel „fie” accentuat, repetat cu desfătare, și care o exaspera. Ea îi zicea adesea „dumneata” dar era mustrată de Tory. Nu se putea sustrage dela tutuiala familiară.

Dinu nu avea cu el automobilul reținut de părinți, dar organiza zilnic plimbări spre zăvoiu, cu cel mai frumos landaulet de piață din Galași. Alexe era bucuroasă de acele curse în aerul viu, care o ținea într'un fel de amețeală prielnică. Dinu îi promitea un landaulet la fel pentru ea singură când vor cumpăra pentru ei un Citroën și Tory confirma aceste povești de care Alexe surâdea emoțional.

Dacă cumva Alexe într'o zi nu vroia să participe la plimbare, Dinu hotărâra susținut de Tory, că nu se mai plimbă nimeni.

Acel admirator neașteptat părea ivit înadins pentru a o compensa. Alexe se gândea cu jale la astfel de compensații. Acel Dinu care trecuse dela alintarea mamei lui la aceea a lui Tory; Acel tânăr atlet care era „de profesie soț” — cum zicea d-rul Paulică — nu avea totuși sentimente de rudenie chiar așa de curate și acest băiat naiv părea a nu se teme de oarecare simțiri nu tocmai limpezi.

Într'o seară pe când toți țipau, cântau și Tory încerca lui Didi-Bu un jersey nou. Dinu declarase lui Alexe că el pe ea o iubește de mult încă dela Paris — fără să o cunoască — că avea o rochie gris când mergea la cursuri Rue Vivienne; că are colecționate toate afișele, toate criticile și fotografiile ei, că el e cel care i-a trimis la Viena un cog cu trandafiri roșii pe lângă jerba aleasă cu Tory; că acum în urmă venea aproape

în fiecare seară la balcon să o aplaude; că se însurase cu Tory cu speranța de a o cunoaște...

Alexe strămtorată de acele mărturisiri, făcute cu tonul acela al lui copilăros, nu știuse care a atitudinea ce se ia în familie în astfel de cazuri. Surăse constrâns și exclamă glumeț: Ce admirator al teatrului! Ce cumnat galant! — în așa fel ca să nu aibă cu el nici o complicitate și Tory să audă.

Tory surăse aprobativ de departe.

Iată deci că Alexe era silit să asculte astfel de cuvinte! Se simțea umilită cumplit! Ea care era așa de departe de toți și de toate până deunăzi! Ea până la care nu ajungea nimic și nimeni! Asta era familie!

Deși nu avea o cunoștință prea vie a legăturilor de familie nu putea suferi astfel de amalgamuri. Micile manopere ale lui Dinu nu îi dau nici gustul nici oroarea păcatului pe care îl simțea femeile care se complac ca și cele care se sperie în astfel de situații. La Alexe era o idee, rece și încadrată în refuz. Fără de asta chiar! Ce putea avea ea de face cu Dinu sau cu alții? Nimic cu nimeni!... Pentru ce?... Da, pentru ce?... și disprețul pentru acel tânăr frumuseț și voioasă, simțirea aceea de umilire, de ce?... De unde atâta îngâmfare!... Căută în mintea ei înlemnită un chip, ca și unul tot de lemn, care nu-i explica nimic. Încercă să argumenteze! Ori pe cine ar fi cinstit cu atenția ei era demn de cinste. Nu era oare tot așa cu favoarea bărbatilor pentru femei. Decădeau ei vreodată?... și celalt parcă cine era? și ea cine era?... Cine?

Dar argumentele ei se adresau cuiva care nu se putea convinge: ei singure. Atunci în veneau în minte vorbe de ocară pentru ea, pentru cellalt, dar fără ciudă, vorbe de lemn ca și ea. Revolte scurte care în sufletul ei uscat se aprindeau ca iasca apoi fumegau.

Vacanța înainta. Incepu a fi îngrijată. A doua zi era revelionul. Ce repede sose! În dimineața aceea Didi-Bu făcu proiecte pentru micile ei cadouri. Așa dar în familie se obișnuiau cadouri. Va trebui să se conforme. Își numără din nou tezaurul. Era mic, foarte mic. Desigur avea bani mulți de luat dela tatăl ei.

Venitul înapoi pe atâta timp! Dar nu punea mare reazăm pe acești bani. Nu îi va obține sau nu îi va cere.

Fu decis că va ieși în oraș cu Didi-Bu pentru târguieci. Fetita îi dote un concurs prețios arătându-și ideile și preferințele. Îi rămase Alexei, o singură hărtie albastră, pală, în poșeta ei mare de marochin negru încadrată cu argint, poșeta dela Viena.

Încă dela șase Didi-Bu nerăbdătoare, oferi micile ei daruri pentru a provoca distribuția. Fu o orgie de cutiufe și de hărtii subțiri. Dinu se distinsese în special. Darul Alexei era de o valoare exagerată dar nu-l putea refuza. Cumnatul își da toată osteneala ca să-i ridice acțiunile.

Didi-Bu ținea recordul. Avea două serii de cadouri: una de glumă — păpuși, mingii, jucării — pentru ca să i se probeze că nu are drept la flirt și la măritiș — și cealaltă serioasă. În ce privește pe Didi, „papa” fusese generos. Îi oferise o mică bijuterie.

(Va urma)

HORTENSIA P. BENGESCU

Pagini străine din trecutul țării

Glose la răpirea Bucovinei (1775-1777)

Diplomația abilă și oportunistă a lui Kaunitz, Ministrul Mariei Tereza, obține, prin tratatul din 4 Mai 1775, pentru împărăția habsburgică, cedarea, din partea Sultanului, a provinciei din nordul Moldovei, Bucovina.

Fidelă devizei sale utilitare: „Tu, Austria felix, nibe”, Monarhia își apropie, și de data aceasta, un petec din pământul vecinilor, pentru a mai potoli puțin foamea vulturului său bicefal.

Cum e reflectat evenimentul acesta de gazetele și puținele publicații periodice ale epocii? Presa propriu zisă de opinii, nu există; ziarele, cea mai mare parte bi sau trisăptămânale, înregistrează fără să le comenteze scrisorile pe cari le trimite corespondenții lor din cele câteva centre mai importante ale Europei, și cari, date fiind mijloacele de comunicație ale vremii, ajung, în sezonul ploilor sau al zăpezilor, cu foarte mari întârzieri la destinație.

Publicul, în Occident, comentează evenimentele zilei, afișate la faimosul Café du Lloyd, la Londra — un fel de agenție Havas a timpului — și la Café Foy, la Paris, sub colonada dela Palais Royal, devenit celebru în epoca Revoluției, a Teoroarei și a Directoratului.

Vom spiciu din câteva gazete ale Occidentului ecouri răzlețe ale acestei dezmembrări a Moldovei, mai toate oglinda fidelă a știrilor pe cari le împrăștie Viena, după un filtraj riguros, și conforme interesele guvernului împărătesc.

„Courrier d'Avignon”, continuatorul lui „Journal de Monaco”, desființat după anexarea principatului la regatul francez, un in quarto bi-săptămânal, aduce, în numărul său de Vineri, 7 Iulie 1775, două luni după cesiunea oficială a Bucovinei primele știri referitoare la soarta noului ducat austriac: (Scrisoare din Viena, 10 Iunie):

„Aflăm din scrisori venite dela Constantinopol, că diferendul între Curtea noastră și Poartă, cu privire la delimitarea frontierelor celor două Imperii, s'a terminat în mod fericit.

„După conferința Internunțului nostru cu primul-interpret al Înălțimei Sale, s'a decis că districtul Bucchovina ne va aparține pe veci.

„Avantajul principal pe care această cesiune ni-l procură, este comunicația liberă și deschisă cu Transilvania și Galiția.

„Tara în a cărei posesiune vom intra în curând constă numai în munți și deserturi, dar ne procură un centru favorabil pentru carantină, și pune capăt deselor hărtueli între supușii celor două Curți, survenit mai ales din cauza imasurilor limitrofe.

„Ambele Impărății fac pregătiri pentru a trimite Comisarii în Moldova, ca să hotărască liniile de democrație”.

La rândul său, Linguet, avocatul celebru și polemistul vehement, Rochefort al veacului XVIII, care tratează cu o independență de limbaj necunoscută până la el marile probleme cari agită lumea, care dărâmă cu o virtuozitate subtilă și feroce reputațiile false ale contemporanilor, exilat, rând pe rând la Londra, Bruxelles și Anvers, apologist al asasinatului lui Grigore Ghica, domnul Moldovei, păstrează, de data aceasta, o atitudine obiectivă față de evenimentele din răsăritul Europei.

Revista sa, „Journal de Politique et de Litterature”, un periodic mensural, tipărit la Bruxelles, din care vom extrage, în cursul lucrării de față, numeroase informații, tomul II, din 25 Iulie 1775, pag.

353-354, publică o scrisoare din Viena, din 26 Iunie:

„Cesiunea făcută deunăzi de Poartă, Curții noastre, adaugă, în această parte, Imperiului, o întindere de pământ vastă ca Lombardia austriacă.

„E adevărat, însă, că acest pământ e necultivat, acoperit de păduri și munți.

„El nu era de nici un folos (?) Curții otomane, dar a noastră îl va popula, îl va desțeleni și-l va fertiliza.

„Această cesiune, făcută fără nici o restricție din partea Porței, îi va fi totuși profitabilă. Împăratul nostru îi cedează Orșova, pe care pacea dela Belgrad i-o acordase și-i oferă toate garanțiile cu putință, în ce privește zonele limitrofe ale acestui punct important.

„Comisarii ambelor Puteri vor lua în curând contact, pentru a regula limitele respective, cari vor evita orice contestații pe viitor”.

Or, după cum vom vedea, problema delimitării granițelor era mult mai spinoasă decât și-o închipuiseră diplomații celor două împărății vecine... Un ziar londonez ne informează, sub o formă satirică ce nu exclude aluzii de ordin politic, că 4 luni după semnarea tratatului de cesiune, Bucovina era încă un fel de „no man's land”.

Iată notița ce găsim în suplimentul lunar al lui „Public Advertiser” din Londra, din 15 Octombrie 1775:

„Se știe, că în urma tratatului din Mai, acest an, Poarta a cedat Curții din Viena, regiunea din nordul Moldovei, numită Buchovina. Această cesiune este oare o comedie sau un fapt împlinit, când scriem aceste rânduri?

„Un compatriot al nostru, reintors de curând dintr-o călătorie la locurile sfinte, și însărcinat cu o misiune particulară pentru un prelat la Lemberg, a luat drumul prin Moldova, ca de-aceolo, prin Czernowich, să ajungă la destinație.

„Acest oraș era ocupat, în Iulie, de autorități în legătură pe de-o parte cu Pașa din Bender, pe de alta cu rezidentul Imperiului din Lemberg. Compatriotul nostru a pierdut aproape 20 de zile pentru a obține scrisorile necesare la continuarea călătoriei.

„Cu mijloacele de comunicație primitive din aceste regiuni, lipsit de orice agreement al vieții din Occident, numai frumusețile naturale ale acestui ținut, pe cari a putut să le contempleze, i-au mai îndulcit întrucâtva exilul involuntar”.

Tergiversările Comisarului turcesc erau dictate de la Constantinopol?... Turcia perca să recâștige provincia cedată, prin jocul împerejurărilor cari se anunțau favorabile intențiilor sale? Aceasta ar reeși din rândurile următoare, publicate de „Deutsche Frankfurter Zeitung” din 8 Noembrie 1775:

„O scrisoare din Constantinopol anunță plecarea Prințului Repnin, ambasadorul Rusiei, la București și Iași. Cerculă zvonul că această călătorie în capitala Moldovei ar fi în legătură cu rectificările de frontieră în regiunea cedată Austriei de către Poartă în cursul primăverii trecute”.

Știrile pe cari gazetele le conțin mai târziu coroborează zvonul unei alianțe ruso-turcești, cari ar permite acestei din urmă Puteri să dea o lovitură de Stylet în tratatul din Mai. Aceasta ar fi, pare-se, cauza interminabilelor proceduri ale delimitării granițelor.

Iată, în adevăr, scrisoarea din Viena, „Journal de Politique” al lui Linguet, dir din 10 Noembrie 1775, pe care o citim în 5 Decembrie 1775, pagina 416:

Limpezimi *)

„Se asteaptă aici reîntoarcerea în curând a Domnului de Jenitch, trimis în calitate de comisar imperial în Moldova, pentru demarcarea frontierelor.

„Se pare că această afacere nu se va termina nici așa de curând, nici cu atâta ușurință după cum se crezuse la început. Dificultățile pe cari le întâmpinăm, nu se prevăzuseră. Se asigură chiar că cele mai mari obstacole nu vin din partea Porții.

„O altă Putere, după cât se zice, n'ar vedea cu ochi buni întinderea dominației austriace în această parte a imperiului, nu atât pentru interesele Austriei, cât mai ales cu privire la barierele pe cari monarhia ar putea opune pretențiilor ce se crede că ea le nutrește și pe cari împrejurări favorabile i-ar permite să le manifesteze”.

Un ecou al acestor știri îl redă „Courrier d'Avignon” din 8 Decembrie 1775, no. 46, în scrisoarea din Viena, din 3 Noembrie

„Comisarii imperiali trimși în Moldova pentru a trata cu delegații Sultanului, cu privire la limitele Statelor respective, n'au putut cădea de acord asupra acestei chestiuni importante și sunt pe cale să se reîntoarcă în Capitală. Curtea noastră insistă foarte mult ca Poarta să-i cedeze Belgradul și câteva puncte între Nistru și Prut; dar comisarii otomani au răspuns că ei n'au nici o putere de a face cesiuni”.

Timu de 8 luni nu vom găsi nici un rând referitor la această chestiune a delimitării granițelor austro-turcești. Documentele diplomatice privitoare la problemele delicate ale Conferențelor Comisariilor nu vor fi comunicate presei; poliția vieneză ne de o parte, autoritățile de frontieră ne de alta, vor veghea cu strictețe la secretul desăvârșit al negocierilor.

În fine, în August următor, 1776, jurnalul lui Linguet „Journal de Politique et Littérature” de la Bruxelles, pag. 424 conține câteva rânduri scrise din Viena, la 12 Iulie:

„Se pare că afacerea delimitării frontierelor Imperiului nostru și ale Imperiului Otoman e în fine aranjată. Baronul de Thugut, Ministrul Maiestăților Lor Imperiale la Poartă, a trimis Curții noastre convențiile hotărâte de comisarii respectivi ai celor două Puteri. Se asigură că ele vor fi aprobate de Maiestățile Lor Imperiale, de carece Împăratul Austriei va câștiga provincia Bucovina, ce i se contestase”.

Iar în numărul următor, Septembrie 1776, același periodic publică la pag. 538-539 o scrisoare din Viena, din 29 Iulie:

„Afacerea delimitării frontierelor, în nordul Moldovei, e terminată. Turcii au consimțit să pună bariere pentru a distinge liniile celor două împărății. Ele vor fi stabilite pe o linie începând de la Cziernehowice până la Kompol Kula (sic). Vor fi înglobate în această zonă Saczawa (sic) și districtul său. Actualmente Prutul servă de limită între cele două Puteri.

„Valahii, cari locuiau partea cedată Casei Austriei, vor s'o părăsiască pentru a se retrage în vastele deserturi ale Oczakow-ului, unde erau altă dată Țătarii Buceagului. În acest scop a plecat din Bender un Capigi-Bașa pentru a se pune în fruntea lor și a-i conduce la locul unde trebuie să se fixeze.

„Generalul-conte Siskowicz, comandantul trupelor imperiale la Leopold, e însărcinat să viziteze noile posesiuni ale Casei Austriei și să primiască jurământul de credință al locuitorilor”.

În numărul pe Octombrie, aceeași publicație, dă la pagina 225, câteva informații statistice și economice asupra noului ducat austriac:

„Districtul Bucovinei cuprinde o pădure imensă și numeroase mine, cari întrec în bogă-

ție pe cele ale Transilvaniei. Întinderea sa e de 22 mile în lungime și 16 în lățime. Baronul Spleny e numit regent al acestei provincii”.

Periodicul anual, „Storia dell'anno”, publicat la Veneția, în volumul pe anul 1778, Cartea III, pag. 211-212, rezumând evenimentele din cursul anului exvrat, reproduce, după diferite scrisori din Viena pe cari le-am citat și le vom mai cita, date istorice, statistice și politice asupra Bucovinei. Aminteste de campania lui Stefan Cel Mare contra Polonilor, de la Codrii Cosminului, de serbările din toamna lui 1777 de la Cernăuți, pentru consfințirea actului de cesiune, etc.

Interesante sunt documentele pe cari publicația lui Linguet „Journal de Politique et de Littérature” din Bruxelles le conține în no. din 25 Ianuarie 1778, trimise, sub formă de scrisoare, la 30 Decembrie 1777, de un amic personal din Hamburg:

„Poarta, cedând Austriei, Bucovina, a sacrificat numai dorinței de a păstra pacea. Pădurea, sau mai bine zis districtul Bucovinei sau Buchreina, udată altă dată de sângele polonez, și care se mărginește cu Transilvania la apus, cu regatele Galiciei și Lodomeriei la nord-vest și nord, forma altă dată o parte foarte întinsă a Transilvaniei. Stefan cel Mare o reuni la Moldova. Acum câțiva ani, Austria, pretextând că are asupra-i drepturi vechi, o revendică, intră în posesiunea-i și obține să i se cedeze în perpetuitate proprietatea de către Poartă. Bucovina nu-i decât la 3/4 de leghe de Hotin, destul de aproape pentru a o pri încursiunile Turcilor.

„Hospodarul (Ghica) n'a voit să consimtă la cesiunea acestei regiuni de către Turci, dar, cu toată opunerea lui, actul de cesiune fu consumat la 11 Octombrie trecut; și generalul St. Pleny (sic) primi în numele Curții de la Viena, omagiul și jurământul de fidelitate ale acestui popor”.

În tot cursul anului 1777 gazetele și revistele nu mai conțin nici o singură linie cu privire la deslăpirea Bucovinei din tronul turc.

Consfințirea solemnă a raptului din 1775, organizată de guvernul imperial cu o artă măiestrală, menită să arate Europei că fatalitățile etnice pot să se acorde cu cele politice, când se procură vâlcuții „ranem et circenses”, au loc în Octombrie 1777, în aceeași lună în care la Iași, conuul lui Grigore Ghica, detestat de Imperiali, cădea sub cuțitul Capigiului de la Bender.

Regizorul serbării dintre culise, va anunța Europei, printr'o serie de scrisori-Clisee răspândite de Oficiul relațiilor externe de la Viena, că populațiile noului ducat înaltă sora cer imuni de multumire și știe să aprecieze avantajile imense pe cari le-o aduce noua stăpânire, răspândind cu belșug hunerile pământestii și luminile progresului.

Vom reproduce una din aceste scrisori-tipo, acea publicată de „Journal historique et politique des principaux événements” din Geneva în no. 34, din 10 Decembrie 1777, datată din Viena, din 12 Noembrie același an:

„Districtul Bucovinei din Moldova, fiind reunit domeniilor Maiestăților Lor Imperiale și Regale, noii vasali au depus la 12 ale lunii trecute (Octombrie), în orașul Czarnowé (sic), jurământul de credință în mâinile Baronului de Spleny, care-i primi așezat sub baldachin mareț, în fața portretelor acestor auguști suverani. Această ceremonie, a cărei noutate atrăsese un mare număr de spectatori și cea mai mare parte din nobleta Poloniei și a Transilvaniei, se făcu cu pompa cea mai solemnă.

„După ce seful nobletei citi formula jurământului, și după ce nobilii (poerii), poporul

Din deal, la crucea drumului de-ajungi,
Când umbrele se fac mai lungi —
La gâră liniștită de cobori,
Îți cântă roata unei mori.

Dintre arinii verzi n'o vezi de fel,
Dar murmurul încetinel
De ape limpezi legănat'e'n scoc
Te va urma din loc în loc..

Și tremurul cel proaspăt de arini
Senini ca râul de senin,
În pieptul tău de-acuma va cânta
Așa cum bate inima.

ION PILLAT

(1) Din volumul cu același titlu, care va apărea la primăvară.

și chiar popii (preotii) de rit grec îl depuseră, s'a celebrat un Te-Deum. La finele acestuia s'a dat un banchet splendid, servit cu multă somptuozitate și gust în diferite piețe superb împodobite, unde se ridicaseră 27 de mese, de 26 tacâmuri fiecare.

„În bubuitul tunurilor s'a băut în sănătatea Maiestăților Lor.

„Scara s'a aruncat populației 2000 de florini și s'au distribuit 6 boi fripiți și preparați în diferite chipuri, precum și o mare cantitate de păsări. În diferite cartiere, fântâni de vin curgeau fără încetare.

„Serbarea s'a terminat printr'un foc de artificii și prin o iluminare generală, care, unită la 5000 de lampioane, cari împodobiau fatada locuinței Baronului de Spleny, răspândiră o lumină orbitoare, în tot cursul nopții...”

Aceiași scrisoare, cu mici variante, datată tot din Viena, însă din 20 Noembrie, figurează în jurnalul lui Linguet, din 15 Decembrie 1777, pagina 447, în „Courrier d'Avignon” din 16 Decembrie; în „Gazette d'Utrecht” din 20 ale aceleiași luni; în „Gazette de la Haye” din 22 Decembrie etc.

Când se aduse la cunoștința Mariei Tereza rezultatul fericit al serbărilor de omagii și credință din noul teritoriu încorporat în al 35-lea an al glorioasei sale domnii, împărăteasa vărsă una din acele lacrimi de bucurie pe cari le ținea în rezervă pentru momente solenne...

La fiecare nou mărgăritar cu care împodobia coroana habsburgică, Maiestatea Sa vărsă una din aceste nenretute lacrimi: la 1772 la anexarea Galiciei; la 1773, la „câștigarea” Lodomeriei; Cu regret fusese nevoită să rețină lacrima pe care, în 1771, se pregătia s'o verse la alinierea completă și definitivă a Olteniei, pe care, însă, Sultanul avusese ineleșanță să i-o refuze.

Această simfonie de lacrimi politice însușirase lui Frederic cel Mare, al Prusiei cunoscuta frază de un umor pitoresc și inciziv la adresa Împărăteșei Austriei:

„Elle pleurait toujours..... et prenait toujours”.

LEON BAIĐAFF

Paris, Septembrie 1926.

Mic Tratat de estetică literară

SAU
Lumea văzută estetic

3

CE NU ESTE FENOMENUL ESTETIC?

Când s'a putut face o închisoare din limba vorbită și scrisă, pentru „gândul” care o întrebuințează, cât de ușor s'au prescris artei literare juguri, mai totdeauna mascate și răsplătite cu premii academice, cu onoruri publice!...

a) Artistul „sănătos” în concepții.

Trista pătanie a foiletonistului Max Nordau, medic de meserie, care la finele veacului trecut a scris o carte asupra civilizației „fin de siècle” intitulată „Degenerare”, din punct de vedere al „sănătății”, n'a compromis definitiv acest jug. Încă se mai află judecători și preiutori de artă care caută „sănătate” — și impun acest criteriu printr'o clasificare și erarhizare adecuată — în arta literară.

Max Nordau fusese logic — el era medic. Nici un medic n'ar putea susține că opera literară a unui degenerat e sănătoasă! Cercetări asupra simptomelor și caracteristicilor fizice ale artiștilor, n'a putut face amănunțit; dar a întrebuințat cu multă ingeniozitate tot ce stia anatomic și biografic cu privire la Verlaine, Tolstoi, Wagner, Maeterlinck, Nietzsche — și alți „degenerați”.

Era însă atât de evident că cei mai de seamă artiști nu se bucurau în deosebire de o sănătate prea robustă și ei n'ar fi susținut niciodată comparația cu anatomia și fiziologia unui profesor universitar, bunăoară, cu principiul medical al lui Nordau a suferit de atunci oare cari îndreptări... „Sănătatea” se raportează azi numai la elementul sufletesc al artistului și erarhizarea operilor de artă se face luându-se de bază această „sănătate”, metafizică. Scriitorul ca om, purtător al acelui suflet creator, n'are nici o însemnătate. Tot jocul, hotărâtor în multe privințe, între trup și suflet; e lăsat în seama științelor oculte. Că scriitorul își încheie viața într'un ospiciu, într'un bordel sau pe pragul unei mănăstiri, acest fapt nu spune nimic medicului literar. Opera, de artă se desface de creatorul ei, ca părul, unghiile sau mucoasele, cu extraordinara înșușire că nu suferă de niciuna din suferințele tatălui. Acest fel de a judeca se împodobește apoi cu însușirea de a se putea numi „obiectivă” — căci nu ține seama de autor!). Metoda are și avantajul că nu se încurcă în biografie, uneori penibilă, alteori cu neputință de stabilit în ce are ea mai ascuns, mai individual și deci mai pretios.

Am căutat temelii sistemului critic medical și ne-am întrebat: Ce înseamnă **sănătos**? Trupește, toți oamenii sunt

1) În literatură română, d. M. Dragomirescu este tipul reprezentativ al acestui soi de critici literari. Despre M. Eminescu a scris următoarele: „Memoria lui Eminescu să rămâne pură și luminoasă, așa cum se resfrânge din opera lui poetică, iar nu din viața lui atât de aventuroasă și neegală”. Această viață a lui Eminescu „în definitiv ar trebui să ne fie indiferentă”, etc. (In „Noua Revistă Română” din 15 Iunie 1914).

mai mult sau mai puțin bolnavi, niciunul nefiind organizat și nefuncționând după un tipar ideal stabilit de vre-o facultate de medicină; oamenii trăiesc în virtutea unui compromis între organe pe de o parte, între organe și lumea împrejurătoare; pe de altă parte.

Cum o fi sănătatea pentru suflet?

Psihologia, care e o știință miraculoasă întrucât nu numai că studiază elementele și procesele sufletesti, dar are virtutea să și creeze stări de suflet! a stabilit definitiv că sufletul omului e alcătuit din trei funcții capitale: voință, inteligență și simțire. Omul simte prin cele cinci simțuri, înțelege prin creier și realizează prin mușchi. 2) Orice atrofie sau hipertrofie în cele trei organe sufletesti constituie o maladie. Operele de artă, oricât ar părea de originale, care ar crea tipuri cu organe sufletesti atrofiolate, vor fi socotite bolnave și clasate într'o rubrică inferioară. Creatorul unor astfel de opere nu e valabil, oricât ar fi de original, iar asemenea lucrări nu vor fi niciodată creații de primul rang. 3)

Ori care ar fi valoarea didactică a unui asemenea sistem de judecată artistică — întrucât menține echilibrul fiziologic al elevilor de liceu, al studenților și studentelor din primul an de litere, aplecați din diferite exacerbații glandulare la hipertrofii, excese și perversiuni — arta literară nu-l poate adopta în niciunul din fețele lui.

El nu poate fi nici măcar combătut: simpla lui expunere te silește să iei tonul glumet cu riscul de a compromite stilul științific. Adoptând sistemul medical în estetică își poartă cea mai falsă față de însuși fenomenul creației, care e un fenomen plin de „maladii”, atrofi, hipertrofii, excitații, anestezii, alianțe și invertiri psihice — fapt la îndemână și controlul celui mai umil scriitor sau cititor.

Scriitorul nou, original, e totdeauna „bolnav” față de scriitorii precedenți și fără o descompunere, o disociere nouă și o nouă îmbinare a elementelor sufletesti sau a mijloacelor de expresie, nici nu se poate concepe viața fenomenului estetic care e contrariul fenomenului normal și deci sănătos, al repetiției. Toate școlile noi literare au fost, la apari-

2) Astfel de critici psihologi nu bagă de seamă că se desființează pe sineși când pun în fruntea vieții nu pe omul de simțire sau inteligentă, ci pe omul de voință care subordonează pe ceilalți doi — precum în viața „sănătoasă” se și întâmplă!...

3) D. M. Dragomirescu a socotit pe „Hamlet”, erou bolnav, inferior răscăi „Romeo și Julieta”, o operă „sănătoasă” — până ce d. I. Botez a dovedit că Hamlet, printul shakespearian e un om de energie sănătoasă. D. Dragomirescu a ridicat deci și pica Hamlet la rangul de carodonoră. În ce privește re Don Quijote d. Dragomirescu a dovedit, printr'o diabolică interpretare psihologică adevărată că Don Quijote e un erou perfect sănătos!

ția lor, invinuite că sunt „bolnave”, când de fapt ele nu făceau decât să innoiască arta literară.

...Ce creier pândit din toate părțile de fantome și alarmat în fiecare clipă de un sistem nervos cu soneriile capricioase a putut confunda voluptatea ordinii artistice a noii creații cu voluptatea ordinii de funcționare a intestinelor? Și care neam e atât de lipsit de sănătate încât, speriat de jocurile spiritului, superior naturii, să accepte un sistem artistic mecanizat la trei funcții sufletesti, ca un ciarornic ordinar cu trei roate — eliminând pentru totdeauna orice posibilitate de creație vie, miraculoasă, absurdă și originală?...

b) Psihologismul.

Psihologismul, care face ravagii în publicul cetitor, e în bună parte o consecință a sistemului critic medical.

Nu ne vom ocupa de românul senzational care purcede și se adresează unei psihologii elementare. Aci intră în joc nu numai surpriza sau frica animală ci și acele false sentimente pe care le creează în cititorii naivi zialele educația insuficientă, primele cărți, falsele sentimente, după desmintirile vieții nu pier din sufletul oamenilor: ele rămân ca niște coarde literare, pentru a răsună mai departe în zilele de poezie. (Avem astfel în societate lucrători pricepuți în „le savoir-vivre” al prinților și marchizilor, doamne din cea mai nobilă spîță, experte în gesturile, danțurile și cânteclele apasului parizian).

Se înțelege de la sine că prin psihologism, nu voim să osândim tendința de aprofundare psihologică, de disociere a sentimentelor „simple”, atât de firească marilor scriitori. Cu această adâncire și descompunere, scriitorul își infățișează chipul său cel mai personal, prin care se autentifică în lumea creației artistice. Trebuie osândită însă cu toată energia — căci prin infățișarea-i savantă și limbajul tehnic riscă să falsifice esența simțământului estetic și să-l abată pe tărâmurile cu totul străine — tendința atârtoare a criticii literare care vor să vadă în psihologismul scriitorului (care e altceva decât psihologia lui) însuși caracteristica sa artistică.

Psihologismul pare să fie boala cea mai răspândită azi în lumea literară și rarizatul ei a infectat creerii cei mai robusți. Cititori și cititoare nu caută în operele literare decât confirmarea propriilor senzații și căzând în extaz sunt gata să fie la căpătâi nopți întregi, opere literare fără valoare în care se află un joc de suflet recunoscut. În societățile de literatură, în saloanele particulare unde se practică pe o scară mai mult sau mai puțin întinsă sportul literar, membrii și musafirii se dedau la desfășurare discuții în jurul psihologiei eroilor literari, combătându, apărându, comparându, amendându și completându anumite trăsături sufletesti. Și cum psihologia, chiar pentru specialiști, este încă o știință la începuturile ei, abia desfășurându-se de alte științe fără ajutorul cărora ar cădea în neant, discuțiile psihologice pe teme literare iau infățișarea și au prețul discuțiilor între filosofi asupra elementelor naturii, înainte de apariția lui Lavoisier, sau prețul discuțiilor astronomice între astrologi înainte de apariția lui Copernic. 4)

4) E interesant din acest punct de vedere Institutul de literatură, sub președinția d-lui M. Dragomirescu, unde tineri și tinere studente se dedau la adevărate orgii de „psihologie” literară, socotind că cercetează arta literară.

Taină de toamnă

Un somn rece mi-a măhnit pleoapele
noaptea n'reagă
și un vânt, nălbîit de lună
smulgea șoselei suspine
de colb blând.

De aur trecea cîntînd de toamnă
o vară de inimi
gonite, căzute, trecute...
Un asin cu glas de vremuri duse
chema depărtările goale.

Plîns van s'a năbușit în luncă :
îi sunt tainele de pătruns
cu ochiul
s'au pierdut întrebările
fără de răspuns,
ostroavele au secat
cu frunzele lăcrimate.
Greerii și-au strâns
cîntările pe inimă,
Cărările s'au întins mai lîne
spre lună, printre frunze.

Pe luciul înalt și pal
iernează cirezile de nouri.
Un ulm mai desnădăjduit
și-a strecurat brațele goale
printre stele, peste lună
prin vînt, în noapte.

O, la singurătatea mea
nu s'a mai părăsit nimeni
și mîinile-mi se odihnesc
într'un pustiu de mîini plecate...
Cu ochii închiși je jumătate
mi s'a părut ceva.

FLORICA MUMUIANU

La noi, d. G. Ibrăileanu, reprezentantul criticii literare în mișcarea poporanistă, fiind acuzat că ochiul său literar a avut vederea scurtă și că timp de aproape un sfert de veac, încurajând și provocând mai mult literatură țărănistă, a falsificat adesea unele talente, a supra-prefuit altele și n'a văzut — sau a văzut și a combătut — una din cele mai vii mlădițe ale poeziei românești — numită pe rând „simbolistă”, „trăznită”, „nouă” — a răspuns prin două argumente: Literatura poporanistă (din viața de țară a autorilor, cât mai apropiați de sate ca obârșie) — e singura literatură originală românească, întrucît reprezintă caracterul etnic curat al poporului român. În al doilea rând, atitudinea estetică nu numai că nu este incompatibilă cu simpatia pentru țărani, dar este condiționată de această simpatie, căci țărănul este singurul român care nu poate fi ridicol. „Arătați-mi în țara noastră, argumentează d. Ibrăileanu, ce alt element ar putea admira un intelectual estetic? Noblețea? Dar aceasta e în plină disoluție. Burghezia? Dar lăsând la o parte principiile teoretice asupra urăteniei claselor mijlocii, e, adică, mai estetic „nea Ghiță” dela Obor, sălbatic și trivial, decît un Moș Gheorghe oarecare, potolît, înțelept și plin de o fină ironie?”

Mai limpede nu se pot vedea suferințele psihologismului, decît în rîndurile citate! D. G. Ibrăileanu confundă, bolnav de psihologism, atitudinea proprie și originală a creatorului de artă cu însușirile sufletești ale eroilor din timpul

vieței, ca și cum menirea artistului ar fi să copieze peisagiile socotite „frumoase”, să laude sau să redea numai sentimentele zise „nobile” și să admire neapărat, dacă e estetic, „ironia” potolită a lui Moș Gheorghe! Dar însăși literatura română, atât de tînără și pusă la toate corvezile, ne dă o pildă strălucită împotriva psihologismului: „Nea Ghiță” creat de marele artist al artei literare care a fost I. L. Caragiale, „Nea Ghiță” așa „sălbatic și trivial” cum îl știm, e mai estetic decît „Moș Gheorghe... la Expoziție”, bunăoară de o oarecare Popescu, poporanist, publicat de d. G. Ibrăileanu în numere întregi din „Viața Românească” (9)

E drept că d. Ibrăileanu recunoaște numai decît cu părere de rău: „Regretăm că la un popor de țărani s'a produs atât de puțină literatură adevărată cu subiect de viață țărănească” — dar d. Ibrăileanu va rămîne uimit și neîncetător când îi vom arăta cauza profundă a acestui fenomen întristător: **spiritul critic poporanist**, care din psihologism și uneori cu o pronunțată coloratură etnică, a subliniat, provocat, încurajat și publicat aproape două decenii o uriașă cantitate de „literatură” poporanistă cu atitudine „simpatice”.

În literatura franceză succesul rapid al scrierilor marelui romancier Marcel Proust, se datorește cu siguranță psihologismului, atât de simpatice criticilor literari, care găsesc aci minunat prilej de vorbă lungă și doctă. Marcel Proust, e sigur, a înnoit introspecțiunea prin minunatele-i însușiri de analist și prin prodigioasa lui memorie. E o eroare psihologistă însă a crede că valoarea estetică a lui Marcel Proust stă în experiențele și descoperirile lui psihologice. Pentru arta literară aceste „adevăruri” — chiar dacă ar fi și adevăruri științifice, adică s'ar putea verifica, și pe alți indivizi, nu numai pe eroii speciali ai romancierului francez — au o valoare relativă, și a nu avea relativă la farmecul și originalitatea literară proprie a scriitorului. Prin această circumscriere a valorii lui Marcel Proust, nu voim să-l micșorăm; punându-l, din potrivă, pe acest teren — terenul artei literare încare scriitorul s'a manifestat — și nu pe teren științific — unde nu știm dacă scriitorul a avut vreodată gândul să lucreze — redăm lui Marcel Proust toată originalitatea, puterea și savoarea proprie, pe care nu i-o vor mai putea răpi nici experiențele viitoare științifico-psihologice care l'ar desmiinți sau depăși, nici forma cu totul anti-științifică, a scrierilor sale. (1)

1) Bolnav de psihologism s'a dovedit a fi și un scriitor profund original, dramaturgul Luigi Pirandello, când, la Milano, a anunțat că stă la dispoziția publicului, înainte de ridicarea cortinei, pentru o discuție contradictorie care ar lămuri „adevărurile” teoriei cunoștinții din operele sale teatrale.

Cele spuse cu privire la psihologism, se referă și la istorism sau scientism, ale căror ravagii sunt azi mai mici, întrucît s'a admis de mult în opera de artă inconsecvența istorică, iar romanul științific trece foarte curând în rîndul lucrărilor de vulgarizare, știința dovedindu-se totdeauna mai plină de fantezie decît cel mai îndrăzneț romancier științific.

(urmează)

F. ADERCA

6) Asupra primului argument adus de d. Ibrăileanu — argument care e numai o confuzie între etnic și estetic — vom reveni într'un capitol anume.

Gilbert Stuart, marele pictor, întîlni într-o zi o doamnă la Boston care-i spuse:

— Am văzut de curând autoportretul d-tale, domnule Stuart și l'am sărutat, fiindcă îmi seamănă atât de bine.

— Da?... Atunci desigur că și portretul v'a sărutat? întrebă pictorul.

— Nu răspune doamna.

— Atunci nu-mi seamănă de loc, răspune surzînd pictorul.

Frideric cel mare vizita în anul 1770 școala de limbă latină din Klosterbergen. Cuvîntarea de bun sosit rostită de directorul școlii fu atât de lungă și de plicticoasă că regele nu-și putu ascunde la sfîrșit nemulțumirea sa.

— Anul trecut ai fost mai bine, zise Frideric indispus.

— Să mă ierte Maiestatea sa, îndrăzni să riposteze directorul, dar anul trecut nici n'am ținut discurs.

— Tocmai de aia! răspune bătrînul și îi întoarse spatele.

Tristan Bernard pierduse trenul, dar trebui să plece în aceeaș noapte la Versailles. Oprește un taximetru.

— Cât vrei, pînă la Versailles?

— Patruzeci de franci.

— Patruzeci de franci? Ia ascultă, intră dumneata în automobil și te conduc eu cu douăzeci.

În timpul unui dejun la Anatole France, acesta țină lui Shaw un lung discurs despre însemnătatea geniului. După ce France termină totul ce avea de spus, Shaw răspune liniștit.

— Acestea sunt lucruri vechi pentru mine. Eu însu-mi sunt un geniu!

Într-o zi Shaw era invitat la o serată elegantă într-o societate londoneză. Un violonist îngrijea de muzică, care era destul de proastă.

— Cum îl găsești pe violonist? întrebă gazda pe celebrul umorist englez.

— Imi amintește de Paderewski! răspune surzînd poetul.

— Paderewski? întrebă mirată gazda. Dar Paderewski nu este violonist!

— Da nici acesta, însă, nu e violonist! replică rece Shaw.

Shaw era citat ca expert într'un proces literar în contra unui tînăr autor acuzat de pornografie. Apărătorul susține într-o lungă pledărie că pasagiile incriminate erau „artă” pură, iar nu pornografie.

Președintele se adresă deci expertului cu întrebarea

— Puteți lămuri curții sensul artei?

Shaw se ridică, privi îndelung pe fiecare judecător în parte și răspune „Nu!”.

RUD. A. KNAPP.

Dialog neverosimil

de ION CALUGARU

Expressul orient descindea din defileurile carpatine în regiunea colinei muntenești. Priveliștea cumințită se desfășura vast, distribuită în suprafețe fără cnsur. Trenul cirula încetinit, patinând. Ascultam o discuție între doi tovarăși de compartiment: unul, sfrijit, cu ochiul albăstrit de ascetism, celălalt suplu și vesel. Pe uscățiv cred că-l chema Fedor, pe celălalt Tristan.

TRISTAN... superstițiile ideologice nu trebuiesc înălțate peste viața omului, să-l instăpânească și să-l sugrume. Revoluțiile recente, au strivit și lesul ideilor; vii au rămas numai oamenii. Ce face oferă, după mine, veacul nostru spectacol singular e incendiul intoleranței, bancruta logiceii ei. Desigur, pasiunile se deslănțuie neconținut, cutremurele și fluctuațiile se înregistrează pe placa istoriei, dar omul, omul care judecă și dă sentințe, e simultan spectator și actor, deaceia nu mai e ideolog.

FEDOR. Da; da... Am asistat odată la o lectură în casa unui reputat critic.

Un fel de — știu eu ce? — cetia ceva cenușiu, cleios și fără dimensiuni, ceva peste care atenția alergă stafir și nu se lăsa prinsă. Un retorism și o greșită situare de cuvinte ustură urechea. O frază ne-a reținut atenția: „Mintea lui... (nu îmi amintesc numele victimei eroice) se înfioră din negrul unghiilor până în negrul ochilor”. — Nu căuta originalități de astea silite, îl sfătuie cu modestie criticul. Iartă-mă, maestre că sunt original? a răspuns suficient de prompt jigodia... Îi-l închipui pe Dostoievski cerând scuze pentru originalitate l...

T. Știi cât îți prețuiesc și subtilitatea și filtratul tău venin. Recunoaște însă că lovitura a dat greș. Amicul meu, omul nu e niciodată lucid când e mâhnit! Știi bine că nu țin să difer de nimeni. Țineam tocmai — și e bine că mi-ai dat prilejul — să-ți citesc o frază miraculoasă, scrisă de un băștandru de geniu. (E dintr-o revistă de „avantgardă” — din acele publicații bârfite și ridiculate de oamenii „sinceri”) — „Străduie-te să fii banal! i-aș recomanda poetului mare. Goana după comun il va feri de bizareria pururi detestabilă. (Această bizarerie care ni-l strică adesea pe Rimbaud și nu se găsește de loc în Ronsard) Dar vai de poezii fără personalitate cari ni-ar urma statul; ce-ar mai prețui dacă s'ar arată nuzi?...”

Nu-ți pare admirabilă predica împotriva falsului și pozei — mai ales din gura lui Radiguet, romancier precoce și poet de avantgardă?

F. — De loc! Voi, occidentalii aveți expresia clară. Știiți s'ascundeți lipsa de conținut într-o frază diamantin tăiată...

T. Totuși — dacă fii neapărat — la încapățănarea ta polemică, noi vă oferim pretexte pentru profundele noastre meditații. Noi reprezentăm tipul uman ideal pe care-l imitați și tindeți să-l încarnați și voi. Urăți claritatea noastră și o vreți, disprețuiți logica noastră și vă folosiți de ea... Dar lăsând gluma la o parte, nu crezi că se cuvinte după nebuna cavalcadă a originalității, nu o reînnoire, dar o reluare de contact cu sursele inepuizabilei banalități cotidiene...

F. Nu! Nu cred nimic...

T. Ciudat! Mai deunăzi îmi spuneai că te ispășești un logiu al banalității...

F. Da... Am spus. Dar cred că mult mai simplu. Aveți un fel de a umflă cuvân-

tul și a-l devaloră că devine ridicul. Am spus: numai banalitatea imprimă stilul unei epoci, dă creațiilor o continuitate în timp. O generație e consumată de incendiu lăuntric cu egală intensitate: furia, entuziasmul și moleșala ei au aceeași geneză. Te supui vremei ca temelie zidului. Expresia poate diferi de la ins la ins, dar ea se bizne neapărat pe câteva standarde, bun comun. Nu refuzi să te folosești de standard, cum nu refuzi să-ți porți ochii sub frunte. Numai, originalii” trăiesc în afară de epocă. Shakespeare a trăit în epoca lui; de aceea e, poate, și azi viabil. Alții, „originali” cu tot dinadinsul s'au stins.

T. Mărturisirea ta e numai pe jumătate dreaptă. Dacă vrei, în aceeași îi privește pe oameni. Nu și opera de artă”. Inspirația e ploaie de licurici; ceiace „face” arta e voința artistică. Nu vreau să te pun în acord cu mine; dacă vrei, să-ți fac și eu o mărturisire. Nici „occidentali” nu s'numai de suprafață. Posedă aceeași viață de subconștient vegetativ ca și „profunzii” care se complică pentru simpla plăcere de a nu recunoaște că linia dreaptă scurtează drumul...

În mintea mea, oamenii s'au așezat în tipare pe categorii subtile. Ca într'un vestiar complet am la dispoziție exemplare diverse: cameleoni și fiare tâmpite, bestii talentate și tâmpiți anodini, tâmpiți agresivi și înși fără cusur și relief. Cel mai desigur exemplar: e maimuța posedată de perpetua isterie-modă, maimuța exasperată, de inteligență și excentrică”, posedată de oricine se preocupă de ea, un anotimp, o zi sau mai puțin. Câteodată, maimuța scânteie cu licăriri cari par flăcări peste comori încă nevăzute, câteodată bate cuvinte care sună a monedă veritabilă. Dar e fals, totul până în măduvă! Pe an oc trece, remarcă că tipul se multiplică, probabil din pricina instrucției obligatorii. Să-l vezi pe un bătrân sur care se străduie tragic să devină original, se subfiază cu grații de baletistă! Ce să-i faci! Să-i tragi palme? să-l sfătuești, decent, să se cumințească? să-l poreclești cu numele unei plante? Păstărnac, de pildă? M'am gândit de mult că viitorul e al colectivităților cetadine, poleite, trase la strung. Vom fi cu toții anonimi, anonimi ca pietrele și livezile pentru că vor fi prea multe celebrități. Vom pricepe faptele cu tact și selecția se va face după alt criteriu decât acum. Vom accepta creațiunea neiscălită ca pe o catedrală, ca pe o piramidă, ca pe o poveste cu eroismul cioplit în cuvinte, ca pe un ostrov, înălțat din valori.

Dar până la apariția tipului, meșter anonim, omului număr, maimuța fițărută mă desguță...

F. Dar Insul tău e puțin periculos, puțin interesant sărmanul! Înțeleg: te desguță, pentru că întreții un comerț cebral cu el. Tu vrei ușile să cugete și te supără că scârțâie numai. Ucnosc un tip mai abject, pus în circulație de savantulăcu limitat și grețos: sincerul sentimental, grav, agrementat de o făcălie sau barbă. E răspândit cât și instrucția primară. Imită cu sinceritate pe oamenii excepționali și se crede excepțional pentru că... imită. E umil cât e singur cu tine, impertinent și impetuos când e întovărășit de semenii de ai lui. El e molima maimuțării perfect tâmpite, care nu te amuză nici cât un calambur: se înmulțește ca infuzorii. Numat

Adam și Eva

Plângea Adam gonit din rai

Și'n urmă

Privirea n'lăcremată și-o 'ndrepta.

Iar Eva cu ochii plini de lacrimi

Alături sta.

Și s'a întors Adam spre dânsa

Cu gând dușman.

Dar când văzu

Că ochii îi sînt plini de lacrimi,

Mut în genuchi căzu

Și sărutându-i lung genuchii

Șopti, într'un târziu:

„Taci Eva! Rainl fără tine,

De-acum va fi pustiu!

Taci Eva! Să zâmbim de-acuma

Și în dureri, mereu!

Cu zâmbetul, ne răzbnăm

Pe Dumnezeu.

Durerea s'o 'mpărțim în două

Și să 'ncercăm s'o 'nrângem,

Căci Dumnezeu când ne-a gonit

Din rai,

Dorea să plângem.

V. M. FLOREA

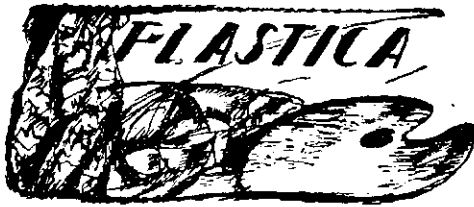
acizii puternici, anarhia fără hotar îl dizolvă, îi taie puterea de sugestie. Dar, ne-am îndepărtat. Dragul meu, numai secolele de grandioase agitații au dat exponenți de seamă. Pentru că: numai în răstimpul dramelor colective, viața se desfășoară cu spectacole neîntrecute și mârșăvie neîntrecută. Dramele gigante, crează obstacole, limpezesc văzul și conștiința oamenilor. În vacarmul lor naște artistul seismograf, care înregistrează cu fineț și subtilitate, fără vrere, fără pză. Arta nu poate fi, în raport cu viața, o decorațiune pe un text străin. Iată, de pildă, arta poreclită modernă: a fost obsedată, în pruncia ei, de fetișismul tehnic; a uitat pe om, precum îl uită toate doctrinele colectiviste; preocupate mai ales de entități metafizice. Ea ne-a revela un peisaj intelectual nou, ne-a oferit o lunetă optică nouă și ne-a fixat o altitudine nouă. Ea va începe să circule, monedă curentă, ca limba, ca moravurile sacrate, când se vor așeză straturile de geologică senzibilitate, când se va ivi omul cristalizat și de bună credință...

T. Trăim încă sub regimul farsei grotești în politică, artă și viață cotidiană. Emotivitatea noastră e plină de farsă, cum a fost în eynl mediu, cucernica neștiință a artistului, pertfa lui anonimă. Crezi că pe farsă nu se poate clădi nimic?...

F. Arta a fost adesea o farsă împotriva naturii. Dece n'am râde câteodată și de noi?...

ION CALUGARU

HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC

În seara aceasta de toamnă, blajină, crarul meu mi se ițește prin fereastra scurdă a atelierului și se proiectează, tremurând și fraged, în oglindioara de pe masa cu vopsele.

De departe — poate din preajmă — de diucolo de tufele amărate ale salcâmlor care mi închid orizontul, viu, întrerupte câte odată de huruitul surd al tramvaiului — picurări de violină, acorduri de țambală și, în răstimpuri, galgara argintie a unor răsete de femei.

Am lucrat toată ziua — și animalul din mine cere odihnă.

Dar sufletul, pelegin neodihnit, se silitește să mă smulgă somnului și să mă poarte pe bărăganele adânci și întinse ale amintirilor.

...Toamnă... crai nou... ziduri înalte... glas de violină... răsete de femei... măsarda... Montnarnasse... Parisul...

Și iată, mîntea mea prinde să depene înfrigurat... să cutureer bulevardele, muzeele, cafenelele, țăburile, cavernele inocentilor...

Degas, Forain, Lautrec... esteți detectivi ai lumii parisiene, apar, fantome scurme, în închipuirea mea — și pânzele lor, desenele lor, schițele lor fulgerătoare, se supraoară, se proumbă, se învârt în jurul meu, iau înfătoșări aievea — și deodată atelierul e năvălit de imbulzeala unei societăți carnavalesci, în zbeguiala căreia, afectată, simți ușor tîrîntul greu al dramei — care vrea să fie înăbușit.

Cât croism se desfășură, Doamne!... în societatea contemporană!

M'ioane de inși, cu nobile temeuri sufletești, cu înalte și pure idealuri, aruncați devalma, în teascul uriaș al unei întocmiri sociale rigide, pozitive și neiertătoare.

Individul, comprimat în nemărginita piftie colectivă a omenirii, se „adaptează” mediului, aplatizându-se până la nevocoastere, ori meschinizându-se până la desființare.

Adoptarea la mediul social — e drama cotidiană, e năpraznica ispășire, e înfricoșătoarea Gheenă, — unde tipătul nu-ți este îngăduit, unde nu se află îndurare și mila nu ți se acordă.

Deateia trebuie să pari nepăsător, ne-bun și vesel...

Trebuie să râzi — ca să maschezi plînsul...

În ciocotul răssetelor, în grotescul nișcărilor și în iarmarocul vioi împestrat al costumelor — rari au fost artiștii cari au știut să surprindă eroica minciună, să desvăluiască, sub fastul pudrat al aparențelor, durerea adâncă ce nu vrea să fie mărturisită și — în îmbrătoșările viștinului — să lămurească setea pentru un ideal de puritate, pe care veacul nostru îl alungă.

Toulouse Lautrec, — una din cele mai nobile și totuși din cele mai nefericite personalități ale artei franceze din secolul al XX-lea.

Născut la Albi, în ziua de 24 Noembrie 1864, Henri de Toulouse-Lautrec, fiul contelei Alfons de Toulouse-Lautrec Montfa și a conțesei născută Adèle Topié de Celayran — muri la 9 Septembrie 1901, în castelul Malomé, din Gironda.

Nu avea încă patruzeci de ani când a închis ochii — și totuși opera lui a izbutit să se impună și să revoluționeze — după moarte.

Estropiat din copilărie, silueta acestui artist, în care clocoțea un sânge regal, era îngrozitoare!

Dorul de vicață — dar mai ales aceea, molaltă, diavolească și sfântă curiozitate îl purta pe acest schilod pretutindeni acolo, unde viața se desfășura sub aspectele ei cele mai vehemente, mai fastiduoase, mai contrazicătoare...

Și mai crude...

După o petrecere steapă prin diversele ateliere ale maestrilor de aparat — făcu cunoștință cu Forain, acest feroce scrutator al vieții contemporane, care-l conduse în atelierul lui Degas.

Din clipa aceasta — tribulațiile și incertitudinile tănărului artist făcură loc unei aprige concentrări asupra mediului pe care — cu nevinovată desfrânare — îi plăcea să-l frecventeze.

Barurile, santanele bordelele, bațurile costumate și mascate... cantinele apașilor — fură, neodihnit, atelierelor lui nocturne, unde Toulouse-Lautrec consuma, cu egală generozitate, alcool și geniu.

Un degenerat?

Un decadent?

Spiritele meschin echilibrate și sufletele seci au putut-o crede și afirma, vândva.

Și fiindcă ele erau îmbrăcate în falșă haină a autorității profesorale — de care publicul mare și oficialitatea se impresionează până la superstiție și lasitate — Toulouse Lautrec a trebuit să sufere, și

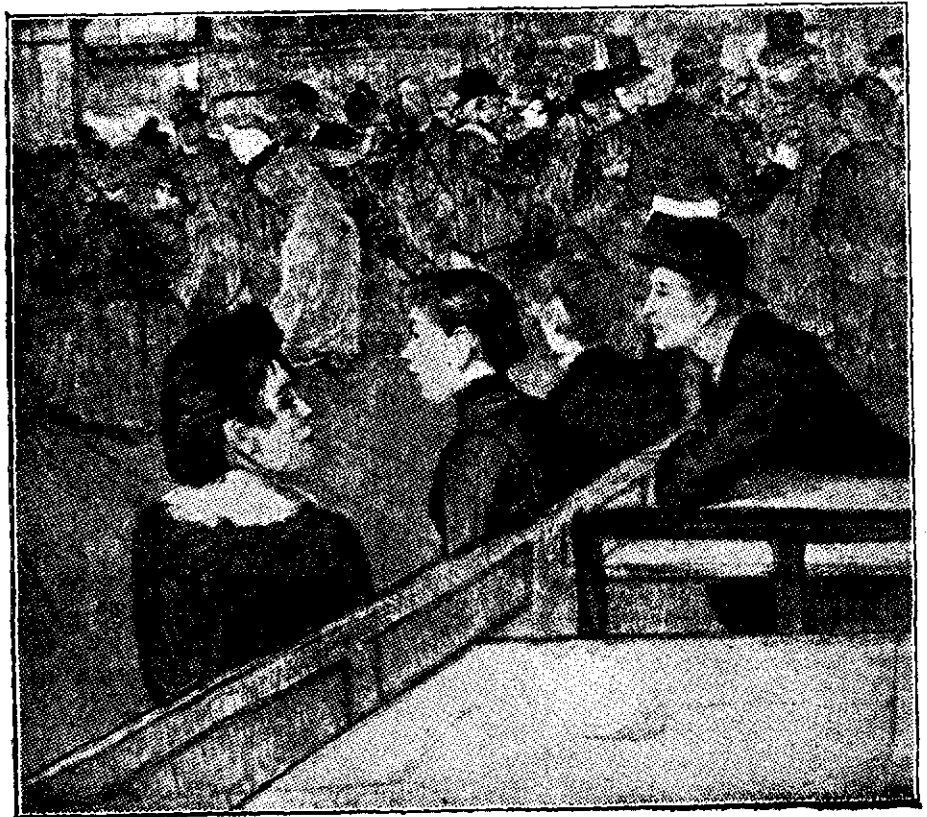
TOULOUSE LAUTREC: COAFEUZA

să suporte, pe lângă umilirea schilodenei, una mult mai crudă și mai sfâșietoare: indiferența față de arta lui — disprețul și hula.

Și cu toate acestea opera lui Toulouse Lautrec continuă și sporește spiritul celei mai bune tradiții franceze.

Un clasic, în care echilibrul, expresivitatea, naturalul, caracterul și verva, fără literatură, se contopesc într'un ansamblu armonios, viu și sugestiv.

Profesorii doctorali, criticii cu sensibilitatea de sticlă, și oficialitatea cu hârnice de cioclu, — s'a dumirit, deabea după douăzeci de ani dela moartea artistului, că sufletul care tremură în opera lui Toulouse Lautrec este însuși sufletul

TOULOUSE LAUTREC: BAL LA MOULIN DE LA GALETTE

În toamna aceasta s'au împlinit douăzeci și cinci de ani dela moartea lui

DISCUȚIUNI

Pe marginea «Antologiei poezilor de azi»

(Culegerea Pilat și Perpersicius)

TOULOUSE LAUTREC: CLOWNESA

de aur al Franței, cu tot ce are el mai neșteptat, mai sprinten, mai vibrant și mai cald omenesc.

Astfel — în 1922 — ia ființă Muzeul Lautrec, în localitatea de naștere a artistului — iar un portret al pictorului pășeste triumfător peste pragul Louvrului — în tovărășia marilor și nemuritorilor meșteri ai Franței — și ai lumii.

N. N. TONITZA

Mângâitoare

coboară spre sat, în ochi numai zâmbet de soare: Primăvara.

Cu mâini de lumină desmiardă grădina și ea se trezește înflorită, pe buze cu murmur de ape, coborât din pădure...

Pe strune de aur îmi cântă în suflet tot raiul grădinii și doruri s'aprinde pătimașe în inima-mi rece; lumini în capela pustie...

Da, doruri și visuri apuse renasc cu putere de vraje, fășându-mi în zări violete, în umbre de griji și lumini de nădejdi: copilăria...

Din nou sunt copilul sglobiu, desmerdat în cârtec de leagăn. Și simt atât de adânc mângâierile mării dutoase și glasuri blajine il surprind, mlădiat de dragoste caldă, plutind peste ape de râuri curvinși și câmpuri în floare.

Ori unde-i chipul ei drag, doar ochii de fărâșă nu-l văd?

Lumiră, ea fulgii de soare, din privirea mamei iubite, coboară să-mi vindece rana ce inima-mi roade, coboară din zări infinite și-mi mirue rana cumplită...

Dar unde-i sunt ochii frumoși de ciocoare?...

Zefirul sburdalnic și vesel în tainice-amurguri mi-aduce sūrutul mamei de seara...

Dar unde-i gura ei dulce, o, unde ești mamă?

Z. SANDU.

Tirania tradiției literare, — din care-i necuviincios să facem o sportivoare, un program sau o gheară, — prejudecata „clasicului”, — diminuat, prin exces și exclusivism, la o formulă de laborator scolastic — salvavialul față de cerbicia critică de odinioară, iată „școala veche” — rădă astăzi cu răbdare, muștrări și clevetiri, — de aprecieri în artă, de principii și solemnități. Ca urmare a unei idiosincrazii, ea cere, pentru a fi admis, de un consacrat, scrisului recent, înrudiri cu slovele de ieri. Anchiloza ei duce la erori; pentru scriptele de altă dată, eroarea admiterii fără control, pentru cele de acum, eroarea respingerii fără cercetare. O întâmplare, doar, face ca Scrob, Aricescu sau alt bard cu „natură care dormitează” și „ore de întristare”, să nu fie cuprinși de gardul ogrăzii bravelor bunici, intervenția, frigidă și definitivă a lui Maiorescu: alta, ca Bolintineanu să se bucure de reverențele atâtor ișlice: rolul său patriotic, poezia lui națională, blagoslovirea lui în manuale și dicționari.

Același osificare, a dus la straniu unei rigidități de doctrine într'un domeniu în care se cultivă mirt și asfodele, la o religiozitate de verb, deasemeni, emoționantă, și la o revoltă cu năbădăii contra oricărui inovații și oricărui tentative de emancipare.

Explicabil, astfel, succesul față de tustii, al scriitorilor toțuși noi, Sadoveanu, Pătrășcanu, Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu. Ceea ce fiecare dintre aceștia aduce nou ca însușiri sau compoziție chiar, a fost iertat sau nevăgat în seamă, tradiția literară fiind respectată de ei, în câteva maniere de stil, în decența sintaxei, în păstrarea narativului, în acceptarea unui diapazon cunoscut. Fiecare dintre ei amintește, oarecum, când făgăsu Negruzi, Odobescu, Vlăhujă, Delavrancea, când făgăsu Caragiale, și atâta e de-ajuns ca să li se ierte aportul „modern”, — presupunând că s'a ițit și ochilor oboșiți: tumultul peisagist al lui Sadoveanu, epicalitatea (în sens literar, bine înțeles) humoristică a lui Pătrășcanu, mohoreala persistent provincială a lui Cezar Petrescu, erotismul efeb al lui Ionel Teodoreanu și expresia, pitorească, instantanee și obsedantă, a imaginii sale, cu reminiscențe sincere și probe, din Jules Renard.

Explicabilă, și nereușită înaintea unui asemenea senat, a unor poeți ca Arghezi, Vineu, Bacovia și Davidoșcu. La ei, schimbarea nervoasă de cârmă, sintaxă renovată, orice urmă de poporanism exclusiv, istorioară înlăturată sau folosită ca accesoriu, glumă sau mistificare, ritm cu violență frânt de căteori o cere zigzagul unui vis, al unui blestem, al unei îndoaiei sau al unor atențe sondări.

Căutarea paradoxalului cu orice preț, reacțiunea numai de cât, răzvrătire de elevi, care au tres la fit, obrăznicie arborată, iată „școala nouă” zic reprezentanții celei vechi. Singurul determinant și logic, și util? Tradiția. În artă, ca pretutindeni. Orice rupere nu-i de cât a pregătire premeditată de greșeli, hotărâtoare, mai de vreme sau mai târziu, pentru risipirea „specificului național”. Școala nouă? Eroare de sensibilitate, fals voit sau cultivat prin sugestie, pericol împotriva „etnicului caracter”. A-plauzele nu conținesc, se întonează im-

nuri, se aruncă petarde, entuziasmul crește. Dar cel ce fuge la miez-noapte, când se risipesc la miez-zi, stelute de artificii, se reculege și își zice: „Reacțiune, da, însă fatală, nu impusă de capricii, insolente sau vanități. Este în firescul mers al lucrărilor, și corespunde fără aproximație unei nouă organizări lămurice, înlocuirea povestirii pe indetele, a povestirii pentru povestire, cu notația rapidă, cu sugerarea și evocarea prin linie, culoare și mișcări. Acolo unde Alexandri s'ar fi extaziat în versuri sute, celebrând dansul vreunei Dridri, Aderca, mișcat, mai profund, deci mai reținut, înseamnă atât:

„Te reculegi...”

Iar linia suavă
de par'că modela un țarm de mare
Efeb cu mica inimă bolnavă!...
din cap la glensă curge'n nepăsare.”

Alexandrescu dramatizează un omor în somn și rămâne, pentru vremea lui, o dovadă și o verigă, dar să-i fie astăzi permis lui Arghezi, să „reacționeze” cu „Dubovnicăscă”, și să ne fie și nouă permisă o mai de bună calitate emoție, urmărind misterul din:

.... S'au stărpit cucuruzii,
S'au uscat busuiocul și duzii,
Au sburat din streșini colunii.
S'au despărțit de casă rânduncele, lăstunii,
Știmbecele-s pustii.
Plopăls cărămizii,
S'au povornit pereții, a putrezit ograda...
„Ei! cine străbătu livada
Și cine s'a oprit? De ce te-ai oprit!
Ce vrei? Cine ești,
De vîl mut și nevăzut ca'n povești?”

Exprimării directe, fără discreție și stângace, a răzeșului care abia începe să se traducă, i-au răspuns, fără sfortări, fără poze sau cochetării, eludarea mărturisirilor subliniate, înlocuirea lor cu semi-tonul, surdina și piezișul, într'o vreme când afinarea nu mai poate da loc clamorii și viața intensă întemă, respinge brutalitatea confesiunii. Etalării și strigătului în piață, li s'a opus un ermetism de bună ținută și de bun gust, de ordine și de măsură, de savant dozaj și intelectuală gravitate, neîntrecut mai impresionant și potrivit fără greșală catechismului nostru de sufletesti politețe. Dar toate acestea duc, de sigur, la un imponderabil, care supără pe clasicul nostru de bastină, iubitor de subiect, de față și de arhaic, de popul, tibicini și duios. Și neprefându-se acest imponderabil la cântări sau la etichetări..., etnice, precum ițarul, opinea și luleaua, nici nu se cade a fi recunoscut. Arghezi, Vineu și Aderca, sunt, astfel, explicabil condamnați de chelari.

Răzvrătire cu orice chip, iarăși nu, cu polarizare în jurul unei axe sufletesti care, nefiind pivot de mâini profesori-cești fixat, se vadește ca atare, fără să ia seama la protestările hrisoavelor, nici la grămătica larmă a deținătorilor sumbrelor arhive. Înțelegem ca vetustatea lor să năzuiască la convertirea novatorului și la încadrarea lui în rame prăfuite, dar tot atât de ușor lămurim că învinuirea de rezistență pentru împotrivire numai, e consecința unei apercepții: ei bănuiesc încăpățănare în renova-

țiile avangardei simțind, inconștient, propria lor încăpățănare în mușegai.

Pericol împotriva etnicului? Candoare și simplism. Sau „produsul” e factice și, prin aceasta, de la sine se elimină, sau e natural, și atunci, mecanic, se înglobează în etnic, adăogându-i un element asimilat.

Erori de sesibilitate? Contrazicere inadjecto și confuzie.

O sensibilitate se manifestă printr-o vibrație, mai intensă ori mai puțin intensă, dar exactă, nefiind de cât un rezultat. Vor să zică: limbajiu mincinos. Rămâne să știm ce înseamnă pentru acești protivnici, falsul voit sau influența prin sugestie, atunci când, de atâtea ori aprobă, incurajează și adoptă cele mai plate alexandrine, mai crispante stridențe, mai motorii imitații. Nu rar l-am surprins consacrând, sacerdotal, „Sati-rele” lui Cosmin și al său „Babylon”, după ce, fantasmic, au zvrălit anatema asupra „Tic-tac”-ului lui Vinca și „Stihurilor” lui Arghezi.

La urma urmei, totul se reduce, credem, la instinctul de conservare al unei plasmă relaxate și al unei desuete culturi rămase, într-un fel, la buchile slavone. Depășită cu mai multe alfabete și în nestare de a și le apropia, această erudiție, și falotă, și bălbăie, grefează principii pe tradiție, iconoclastm pe cerebralitatea-i primară și pe o sensibilitate văduvă de rezonanțe. Din petițiunea lor de maxime livrești, din aceste directive și bursufării, nu lipsesc nici râvna poruncilor postume, nici prelungită complacere în regim provincial, azil comod pentru tabiet și apucături din tată în fiu.

Tradiționalism, de altfel, consequent cu el însuși: în familie, prestigiul de superficialitate, acoperă dezordinea și protegește farsa conjugală; în școală, retorismul pedagogic înlătură în practică, având aerul că primește, simplitatea gestului prietenesc și bunul simț al conversației educative; în politică, suvenirul liberalismului patruzeci optist, slujește la ocrotirea unei burghezii rapace și fățarnice. Tout se itent!

Pripa românului de a împrumuta necernut, disperat, sporadic și fără temelii, a motivat corectivul lui Caragiale, dar ne-a copleșit și cu pacoștea unei opoziții-ciubuc vecinic și permanentă miopie. Ceeace impune, însă, o satiră inteligentă, dreaptă și civilizatoare, nu-i cu puțință, recunoașteți, să impună o marotă senilă și o citumelă guturală.

Generozitatea celor „noi”, va adăposti totuși, elegant, nervozitatea ineficace și debilă, dar tenace, a acestor dăscălași.

Se pregătește un iatac cu fotolii largi și călduți, scufii de noapte și dulceți de trandafiri și, în cele din urmă, un lămpoliu, și respectabil, în definitiv, dar și respectat, trebuie să convenim.

ELENA PROTOPOESCU

MENTIUNI CRITICE

ION MARIN SADOVEANU: Dramă și teatru, Studii și cronici (Biblioteca „Semănătorul”), ed. libr. diecezane Arad, 255 pagini; 1926,

Iată anotimpul cel mai prielnic pentru lectura acestei lucrări. Teatrele și-au deschis porțile și până la ceasul acesta, câțiva regi și-au pierdut coroanele și câtorva Ofelii au luat drumul mânăstirii. Dacă ne-am lua după cronicarii teatrali — acești gravi observatori, după obiceiul american — recolta de până acum ar fi mai aproape de calitatea indoeolnică a grăului de cât de rodul de calitate al podgoriilor favorizate de toamna aceasta de aur. În orice caz ei și-au făcut datoria și-au pus sub teascul lor competente ciorchinii, atâți câți s'au cules, până acum, ai literaturii dramatice. Și mustul, pare-se n'a pierdut mințile niciunui dintre ei. Însă publicul, priceput în ale teatrului tot pe atâta cât și în vinuri, n'a luat seama la verdicte și a continuat să sape vadul teatrelor, ca și în anii dinainte. Căci suntem încă în faza teatromaniei, după expresia d-lui Ion Marin Sadoveanu și departe de timpul la care aspiră autorul acestei lucrări, al unei colaborări între public și teatru. În majoritatea lui, publicul de iarnă nu e altul de cât publicul grădinilor de vară, fără să spunem — deși realitățile ne-ar da ghes — că autorii trec de pe o scenă pe alta cu simplitatea cu care ar traversa de pe un trotuar pe altul. Ceeace nu trebuie să fie motiv de prea mare des-nădejde. Teatrul e cel mai apetisant și mai la îndemână oricui dintre alimentele spirituale — o atitudine critică e deci cu atât mai inutilizabilă. Așa sau altminteri, seara tot se trece. Și la dreptul verbind nu știm întrucât cetățeanul care se alarma să-și scuipe în sân văzând pe d-soara Julia în brațele valetului de cameră, e mai educat teatralicește de cât Zita, din „Noaptea furtunoasă” pe care d. I. M. S. o citează foarte à-propos, și care se ducea, ca atâția alții, la „Union”, de un capriț, de un pamplezir.

Dar după cum, astăzi, am trecut de mult de epoca cronicarilor fabricanți de complimente claymouriene, la fel mâine, vom avea publicul apt pentru repertoriul de artă, publicul care să impune un repertoriu și să repudieze o exhibiție. Și la această operă de instrucție și educație a maselor va fi contribuit în bună parte opere ca aceea pe care ne-o prezintă d. Ion Marin Sadoveanu, sub titlul: „Dramă și Teatru”.

D. Ion Marin Sadoveanu, e dintre oamenii de teatru, dela noi, între întâii. O frumoasă erudiție, în curent cu problemele și cu cea mai recentă bibliografie de specialitate, îi dau posibilitatea să adăncească spectacolele, să le surprindă în unghiuri sugestive și să dizerteze îndelung pe tema marilor creațiuni. Calități ce se întâlnesc la fiecare pagină din înăia sa culegere de studii și cronici.

Lucrarea d-lui Ion Marin Sadoveanu se deschide cu o contribuție substanțiată privitoare la teatrul românesc în complexul mișcărilor străine. Urmărind cele trei aspecte ale fenomenului teatral:

drama, în sensul de creație poetică, reprezentarea teatrală cu tot aparatul de probleme și accesorii, și raportul social al teatrului, d-sa trage concluziuni la umbra cărora tânăra noastră activitate teatrală apare mai puțin umbrată. Un început de dramă liturgică și acela de împrumut și manifestațiuni de ale dramei magice, sunt singurele expresiuni, oarecum, originale ale geniului dramatic românesc. În condițiile acestea se înțelege ușor pentru ce sub imboldul romantismului, mai toți scriitorii noștri de teatru practică drama istorică, recte drama romantică.

ION MARIN SADOVEANU

Trecând la problemele de regie, d. I. M. S. expune încercările lui străinătate și distinge între concepția lui Stanislavsky, Meyerhold cu decorul pictural și Tairoff cu decorul spațial și cu accentuarea ritmului fiecărei piese—chestiuni prea însemnate și de prea mare actualitate ca să nu atragă pe specialiști ca și pe amator. Ultimul paragraf al acestei expuneri liminare, în care teoria se luminează cu cazuri și pilde cuprinzătoare, vorbește de semnificația socială a teatrului și observă că în vreme ce apusul a cunoscut opera și baletul la baza oficializării teatrului, la noi totul e pe bază de dramă și nu de operă.

Cu acestea abia suntem în prima parte și poate nu cea mai de preț din lucrarea d-lui I. M. S. Cunoștințele sale tehnice, pătrunzătoare și analiză ca și facilitățile ce o frumoasă erudiție de specialitate, i le pune la îndemână, se vădese în cronicile repertoriului românesc și străin și care alcătuiesc poate cea mai bogată și mai prețioasă din culegerile de critică dramatică, tipărite la noi.

Astfel în repertoriul românesc avem analizele pieselor: Năpasta, Făt-Frumos, Doamna lui Ieremia, Don Quichotte, Thebaida, Ciuta, Suflete tari, Plicul, Inelul, Omul care trebuie să moară, Masca, cu alte cuvinte aproape toate evenimentele

teatrale al scenii românești din ultimii ani.

Un despărțământ intermediar vorbește de „piese românești nereprezentate” și este în designarea aceasta a d-lui I. M. S. suficiență ironie și destul blam la adresa teatrului care a întârziat să reprezinte „Mășterul” lui Adrian Maniu și „Tulburarea apelor” a lui Lucian Blaga în care criticul nostru vede cele mai promițătoare încheșări ale dramei românești: Adevărul este că dacă operele mai sus amintite sunt de o calitate excepțională, însă și analiza pe care d. I. M. S. le-o consacră: profundă, revelatoare și caldă e din cele excelente. Și în aceeași măsură face criticul bună și dreaptă parte realizărilor regiei românești și între ele, înscrie cuvinte de laudă pentru cel mai venerabil și mai prețios dintre slujitorii teatrului românesc. Reprezentarea „Măștei” a d-lui Ion Sân Giorgiu dă prilej autorului să emită acest verdict, pentru a cărui justie și lapidaritate, ne facem o plăcere să-l transcriem: „La drum cu d. Gusti, Teatrul Național n'ar trebui să cunoască șovăiri: e un spirit larg, care înțelege orice formulă și un meșter care știe să spună lucrurile cel e mai subtile, în limba sa de lumină, volume și ritmuri. Scena sub mâna sa, devine un aparat de precizie, care ne poate trece și linia mare și amănuntul”.

Repertoriul străin concentrează în savante cronici pe Shakespeare cu Regele Lear, Machbeth, Neguțatorul din Veneția, Femeia îndărătnică și Visul unei nopți de vară, Ibsen cu Peer Gynt, Nora și Heda Gabler, Strindberg cu Tatăl și Dansul morții, Sophokles cu Oedip și Aristophanes cu Lysistrata. O remarcă generală pentru toate aceste incursiuni în erudiția teatrală, ne va scuti să stăruim asupra fiecărei cronici. Nu vom aminti nici de magistrala expunere a Regele Lear, nici de originala paralelă dintre Hamlet și Machbet, ș. a., ș. a., ci vom spune numai că unul din procedeele pe care d. I. M. S. îl practică, cu virtuozitate în analiza repertoriului străin este istorismul revelant, studiul filiațiilor literare. Amplificările istorice de altfel, dau cronicelor d-lui I. M. S. un caracter cu totul aparte în fizionomia croniceii dramatice, dela noi.

N'am voi însă să terminăm asupra acestor rânduri și să dăm cumva impresia că lucrarea d-lui I. M. S. e dificilă. Este o lucrare de înaltă ținută intelectuală însă nu mai puțin antrenantă.

Fără să mai amintim că din când în când, cu toată sobrietatea, într'un rând numai, d. I. M. S. exprimă un verdict de cea mai acută ironie. Vorbind de pildă, de montarea din „Regele Lear” scrie: „Montarea, de pe la sfârșitul veacului trecut”.

HENRI BERAUD: Ce am văzut la Moscova, în românește de A. P. N. (Alexandru Popescu-Necșești); cu un articol de D. Merejkowski, Biblioteca ziarului „Universul”; ed. „Universul” 1926.

Zece ani aproape de când misterul rus se confundă, pe zi ce trece, în tot mai multă enigmă. Misterul început de peste 20 de ani, dela prelușul revoluționar din 1905 și al cărui suflet a fost mai ales Troțky, urgisitul deșpre care; zilnic, ziarele aduce cele mai contradictorii informațiuni. În reportajul lui Béraud, cap. XXVI, „Troțky, Troțkysm și Troika”, prezintă vicisitudinile carierei lui Troțky. Béraud e uimit să nu afle în Moscova negoțului de portrete nici unul al celui mai celebru șef sovietic după moartea lui Lenin,

al aceluia pe care Lenin în testamentul său îl proclama drept „omul cel mai eminent, devotat Revoluției”, Organizatorul și șeful necontestat al armatei roșii, fusese pus la index de îndată după demisia lui din 15 Ianuarie 1925. Conjurații din „Troika”; Kamenev, Zinoviev și Stalin îi juraseră pieire. Și astăzi îi aflăm în acciași tabără opoziționistă, pe Zinoviev și pe Troțky.

Iată de ce vorbeam la începutul rândurilor acestora de enigma rusească și iată de ce atâta din reportajul lui Béraud aruncă lumini senzaționale: „Trebuie adăugat că Troțky, nu mai prin prezența lui în capul Rusiei celei noi, ar purcapăt „comunismului de război”. Dar o să se întoarcă oare? Se va întoarce odată și-odată. Și, de bună seamă, pe calea unei împăcări. Bătălia pe care au dat-o cu el camarazii dela Politburo nu fu de cât sfârșitul unei crize de responsabilitate. Acum când curba revoluției rusești este desăvârșită, (sic! N. R.) acum când teroriștii din Octombrie primesc să confunde legenda și trecutul, vor putea lucra împreună”.

Și așa mai departe. Însă reportajul lui Béraud nu este numai registrul de coincidențe pe care o actualitate din ce în ce mai reînprospătată, îl pune la îndemână contemporanului ca pe un prețios diapazon al dizarmoniei politice. Béraud este nu numai martorul atent și călăuză iscusită în ținutul misterioasei Rusii Sovietice. Béraud este mai presus de toate literatul distins pentru care un reportaj — și încă unul într'o țară enigmatică — e o operă de artă. De aceea adevărul se îmbină cu poezia, cu darul de caracterizare, cu ironia, calități pe care romancierul și polemistul le-a vădit în atâtea opere. De aici și regretul de a nu putea cita atâtea din scenele pitorești, semnificative ale acestei cărți de adevăr, de artă dar și de rezervă tristă.

Căci peste tot Béraud aduce un început de indoială. A notat cece a văzut, dar oare a văzut bine? — e refrenul anchetei lui în Rusia Sovietică. O carte cu mistere ca și țara despre care vorbește, ca și poporul despre care scrie. Popor de insondabile forțe latente, de infinite surprize, de ciudate antiteze, „Rusia fără a se grăbi, își merge drumul său spre libertatea fericită, în afară de tirania țarilor și a doctrinarilor. Fără a se grăbi, da. Nimic nu zorește în țara aceasta nemăsurat de mare. Sufletul rus este venic. Kremlinul și Vaticaunul sunt, pe lume, singurele două locuri în care timpul nu să țină în seamă”. — Sunt rânduri din paginile finale ale lui Béraud. Și nu poți să nu-ți amintești de pagina așa de tipic ruscască din „Sufletele moarte” a lui Gogol. Pentru versantul celălalt al sufletului rus — poate unul și același mai la urma urmei — e interesant să reproducem: Cicikov, eroul, aleargă în goana troiceii. E vehiculul prin excelență rus, care nu se putea naște de cât la un popor îndrăzneț, și într'un pământ care „n'a făcut lucrurile pe jumătate dar s'a întins ca o pată de unt de lemn pe jumătate din lume — după expresia lui Gogol. Și dela troică admirația lui Gogol îmbrățișează Rusia: „Și tu Rusie, oare nu șbori și tu ca o a-prigă troică ce nu poate fi ajunsă? Tu treci cu șgomot mare, într'un nor de pulbere, lăsând totul în urma ta! Spectatorul se oprește, uimit de acest miracol divin. Oare nu e un trăznet, căzut din cer? Ce înseamnă cursa asta neînfrănată și care inspiră groaza?... Așa sboară Rusia sub inspirația divină... Unde alergi? Răspunde. — Nici un răspuns. Zurgălăii sună melodios; aerul răsvrătit se agită și de-

vine vânt; tot ce-i pe pământ e lăsat în urmă și, cu priviri invidioase, celelalte națiuni se dau la o parte ca să-și deschidă drumul”.

Alături rânduile aceste de mândrie scrise cu 80 de ani în urmă, de certitudinea calmă ce se degajă din experiența rusă, așa cum ne-o relatează Béraud și veți vedea cât de mult aceste două obraze sunt, poate ale aceluiași Ianus.

În orice caz, un motiv mai mult să fi stăruit asupra cărții lui Béraud, pe care o tehnică elegantă și o traducere ireproșabilă, au încetățenit-o literelor române.

A. BRUMĂ: În goana trenului... Versuri. „Cultura Națională”, 1926. — Autorul acestei modeste plachete e un cefe-rist care mărturisește sentimente foarte frumoase. El dedică versurile sale unui inginer șef „care din orice cărbune vrea să scoată un diamant și din orice slujbaş un om”; cântă apoi pe eroii cefe-riști, din războiul României Mari, — eroi de drum de fier, cum le zice autorul — cântă în versuri adecuate „povestea unei gări, pe „moș Iorgu Cantonierul” și alte motive de elegie cefe-ristă și sfârșește cu câteva epigrame sau „Capse pocnitoare C. F. R.”.

Este însă și o poezie pe care autorul, pare-se, a voit-o glumă „Gara (în gen futurist)” și care, deși negală, nu e lipsită — mai ales că e singura — de oare care meriit:

Un semalor dă din deget.
Își schimbă monocul de smaragd
Cu unul de rubin
Și vorbește cu vântul.

Dar el nu-și bagă în seamă
Și cântă romanțe
Sărmeleor de telegraf.

Toți frânării sunt bolșevici.
Poantă șbeag roșu.
Sefii de tren sunt copii mici
Cântă din muzicute de alamă.

După ce pleacă trenul,
cel mai mare peste gară
e băiatul cu portocale.

Versuri ce se pot reține ca o indicație sau cel puțin ca o semnificativă alterare.

PERPESICIUS

17 Octombrie, 1857: S'a născut în Iași, poetul A. C. Cuza.

1858: S'a născut în Dârștele Brașovului Andrei Bârșeanu.

18 Octombrie, 1868: S'a născut în Buzău, criticul dramatic Dimitrie D. Racoviță.

19 Octombrie, 1900: Apare în New-York ziarul românesc „Vremea nouă”.

20 Octombrie, 1837: S'a născut în București pictorul Constantin I. Stăncescu.

1872: S'a născut în București poetul Cincinat, Pavelescu.

21 Octombrie, 1915: A murit la Brașov profesorul Virgil Oniț.

22 Octombrie, 1842: S'a născut la Strasburg junimistul (?) Victor Castano.

1867: A murit junimistul (?) Nicu Cazimir.

1911: Apare în București revista „Flacăra”.

23 Octombrie, 1884: A murit în Arad scriitorul Alexandru Gavra.

1900: S'a inaugurat la Ateneul Român din București Biblioteca Carol Rosetti.

GEORGE CREȚEANU

1829-1887

Sunt unii scriitori în literatura noastră care au ajuns populari numai prin două sau trei opere mici, sau prin activitatea lor națională în serviciul patriei. Dacă ei n'au reușit să dea literaturii noastre opere de valoare în schimb au adus servicii reale mișcării noastre culturale în-sulfeind generația lor prin imbolduri entuziaste și prin sacrificii desinteresate.

George Crețeanu patriot mare și înflăcărat luptător al neamului său, exemplifică cele spuse. El a fost un interpret abil al epocii care ni l-a dat. A în-suflețit și strâns la un loc o pleiadă de tineri, care împreună cu el sufereau de dorul țării în capitala lumii unde pleaseră pentru completarea studiilor sau pentru susținerea cauzei sfinte a neamului lor, care să sbătea în brațele dușmanilor străini din țară și de peste hotare. Acolo la Paris a pus G. Crețeanu, împreună cu alții, bazele societății „Junimea Română” și a organului de propagandă cu același nume în care se nutria ideea unirii tuturor românilor din întinsă Dacie. Despre rolul jucat de poet în această organizație, ne-a vorbit cu mult entuziasm Al. Odobescu:

G. CREȚEANU

— „G. C. era agentul cel mai viu, cel mai activ, cel mai întreprinzător al societății ce formasem între noi. El era sufletul acelei prime „JUNIMI ROMANE”, care la Paris, între anii 1853 și 1855 se aduna odată pe săptămână la fiecare din noi, spre a discuta chestiuni de știință, îndreptate totdeauna către țara noastră. Acea societate juvenilă s'a încumetat chiar a publica, fără de concursul celor mai în vârstă, o foaie periodică românească — e vorba de Junimea Română, în care noi toți, băieții, am scris după cum ne-a tăiat capul, cu unica ființă de a desteptă și îmbărbăta pe toți compatrioții noștri. Noi ne pusesem în gând să întărim pe viitor cu proptelele și cu cheuzăsiile științei, acel pod mareș pe care, numai prin instinct și cu un nobil avânt bătrâni noștri împinsese la 1848”.

Intors în țară G. Crețeanu publică primul lui volum de versuri.

„Melodii intime” (Buc. 1855) de inspirație pur patriotică. A colaborat la „Re-

vista Română” a lui Alexandru Odobescu, la „Ateneul Român” (1866) și la „Convorbiri literare”. Desigur el n'a făcut parte de curentul junimist și nici n'a căutat să se lase influențat de ideile societății țesene. Colaborarea lui la revista „Convorbiri literare” se datorește numai respectului ce l-au avut junimiștii pentru vajnicul luptător al Unirii Principatelor. Ultimul volum al poezii „Patrie și libertate” (Buc. 1879) marchează singur, după titlu, fondul sufletesc al materialului poetic.

George Crețeanu a scris multe poezii patriotice sub influența poezilor români. Maeștrii lui literari au fost Vasile Alecsandri și Dimitrie Bolintineanu.

Opera lui patriotică se deosebește însă și de unul și de altul. El a fost mai cum-pătut în nota patriotică decât Bolintineanu și mai original în inspirația lirică decât bardul dela Mircetști.

În afară de aceasta, el a avut o formă literară destul de îngrijită. A știut să se deparajeze de numeroasele diminutive ce copleșesc poezia lui Bolintineanu și de forma curat populară ce îngreuiază de multe ori selecționarea unei poezii culte de una populară în opera lui Vasile Alecsandri.

Spre exemplificare ne vom referi la cunoscuta lui poezie, ajunsă în gura tuturor „Cântecul străinatății”.

— „Rătăcesc în căi străine,
De căminu-mi depărtat;
Petrec viața în suspine
Până'n lacrimi mi-am udat.

Patriotismul sincer care se degajează din această poezie se deosebește de tiradele romantico-naționale ale atâtor poezii „pașoptuști” care nu simțiseră norul dorului de țară în meștegurii străine, ca poetul George Crețeanu. Sinceritatea, inspirației sale se apropie de aceea a poeziei primitive și împreună cu el Crețeanu preferă viața amară numai să fie în sânul patriei:

„Te pânca săt de rea
Tot mai bine'n țara mea !..”

Marele evenimentele dela 1877 îl găseau în momente de amărăciune sufletească. El scrie, doi ani mai târziu în prefața volumului „Patrie și libertate” următoarele cuvinte de decepționism subțiles:

„Cătorul se va mira poate că, eu care am cântat cu atata ardoare patria și libertatea, am ramas mut în toața ultimelor evenimente. Sunt prea aproape de noi spre a le putea judeca bine...”

Aceste rânduri pot servi de justificare și barzilor noștri naționali de azi, care au rămas și ei muși în fața marelor fapte de arme și a marelui act pontic din veacul al 20-lea.

GIL CARDAS

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — OPERA, EDIȚII:

1. Melodii intime, poezii. Buc. 1855.
2. Patrie și libertate, Buc. 1879.
3. Poezii alese, Vălenii-de-Munte, 1909.

ELIE FAURE

Sporturile

Pentru a mulțumi d-lui Leon Baranger fiindcă a lăsat un boxeur.

Da, brutalitatea dă înapoi când conștiința și vigoarea la un loc opun gesturilor sale obscure precizia și grația. Da, sportul e un joc grandios a cărui virtute educativă crește pe măsură ce acci cari i se încredințază au dobândit mai multă stăpânire pe forța lor și pun mai multă putere în slujba spiritului lor. Costul orb e o insultă adusă armoniei gândirii. Dar când gândirea nu mai știe să vadă nevoia instinctului de luptă pe care trebuie să-l disciplineze pentru a-i da valoarea spirituală, e că rădăcinile sale putrezesc și că ea nu ne mai poate oferi decât roade otrăvire. Nimic nu pierd din elementele primitive puse de lume la dispoziția omului pentru a-i lărgi și întări dominația asupra lumii. Binecuvântate fie toate jocurile cari înlocuiesc mânia și trădarea prin istețime, curaj și voie bună și fac să se se ivească, față de moralistul prăpădit și de politicianul semănător de lănueli și ură, pe rășboinicul simplu și curat, care-și dezvoltă întregul său în vedere rezistenței, cheuzășiei și a păcii.

Morală a vieții! Au nu ești făcută din acele virtuți pasive în cari adormie puterea de strălucire și de acțiune în iluziunea unei armonii definitive. Când energia omului scade, iată că răsar din umbră organisme de violență și de omor, gata s'o inhățe. Morală a vieții! tu trebuie să întrebuițezi viața fără încetare, să cauți în toate mijloacele pe cari ea îți

le oferă, setea de-a iubi, nevoia de hrană și de tot ce condiționează străduința, arme capabile să lărgescă în tine dragostea ei. Viața scopul tău nu e bincle, tu vrei să trăiești, să crești, să te înalți din cucerire în cucerire până la nivelul vesnic suitor al veseliei tale de a te descoperi. De fiecare dată când se demunță violența ta, o viață, de fiecare dată ce se divinizează pentru a le opune la rândul tău, blândețea, slăbiciunea, bunătațea pasivă, groaza de cine lovește și se expune a fi lovit, e fiindcă nu se izbutește a se domestici această violență pentru a o face aptă să se împărtășiască din splendoarea ta.

E prea ușor și de acum copilăresc chiar să-ți infățizezi paradisul moral al oamenilor ca o oază de dreptate și de pace care s'ar numi bincle și nu s'ar putea atinge decât străbătând prăpastii pline de balauri sau mări locuie de sirene ce s'ar numi răul. În oaza însăși, sunt flori prea parfumate care-și varsă somnul pe acela ce se crede drept, și îl împiedică să vadă capul șarplui ce se ridică de-asupra ierburilor. Pentru a străbate haurele, trebuie să ai lance și cuirassă, trebuie să treci mările innot; practica băătăiei și uzul voluptății cer un ochiu ager; mușchi potoliți, o inteligență fină și o inimă tare. Iubesc pe cei slabi, fiindcă admir în mine forța de a-i protegii. Și dacă-mi știu slăbiciunea, e pentru a-i întinde mai bine mâna la trecătorile grele și dacă o iubesc e fiindcă-i datorez lecția de a-i ceda adesea și de a o învinge uneori.

Nu s'a vorbit încă de răul ce poate țea

din dragostea oarbă a slăbiciunii fatal legată de ura oarbă a forței, nici de binele ce poate veni din dragostea clar-văzătoare pentru tot ceace-i slab și tot ceia ce-i tare.

Lupta, cursa, bătaia, beția vântului și a învâlmășelilor, nu sunt o expresie de decădere de cât pentru aceia cari le privesc doar ca spectatori și refuză de-a lua parte la ele. E spre pildă urcușul elenic, un întreg popor crescut pentru război și stadiu, atingând cea mai înaltă culme a sufletului său într-o strădanie a forței fizice unite cu lirismul. E căderea romană, — o aristocrație demagogică trimitând la frontiere și în circuri pe cel sărman, — dezechilibrul individual și social cari creiază dintr'odată bruta animală și monstrul intelectual.

Astăzi e și una și alta. Popoare plictisite vor să se mențină și cer din nou jocurile să le refacă voința, o plutocrație respingătoare privește, o aristocrație meschină de hârtie tipărită și de revoluție făcută acasă se infundă în colbul bibliotecilor și în zgura muzeelor... Tineri, bătrâni, bolnavi, beția acțiunii în lumina celor ce-o duc bine, mizeria plină de fiere a celor ce-o duc prost, Singur jocul eroic e în stare să aducă spiritul la menirea sa care e de-a cuceri omul pe viață, realizând într'ansul un echilibru nestatornic, dar totuși neîncetat urmărit de elementele de forță și de blândețe cari fac urzeala vieții.

Omule, iubeste-ți blândețea, dar înarmează-te pentru a o apăra. Nu-ți îndepărta forța. Ea s'ar răzbuna sfărâmând sub asalturile ei nemăsurate, sufletul tău plictisit de-a clădi în gol, și de-a rătăci în desert. Stilizează-ți brutalitatea, ea se va confunda în tine, pentru a te mări și lumina, cu toate undele-i de armonie cari-ți vin din tot ceace e mișcare și formă în lume, când știi să iubesti și să pricepi tot ceace e formă și mișcare. Înălță-ți violența până la nivelul spiritului, ea te va răsplăti cu demnitatea superioară pe care vei fi avut curajul și înțelepciunea de a i-o recunoaște, punând în slujba-ți cicălele ei înăbușite și posace prefăcute de tine în lumini.

Nu vei impune oamenilor bunătatea-ți decât de-ți vor respecta puterea.

Nu uita niciodată că Eschyle și Giotto, fără a se cunoaște unul pe altul, au făcut din Prometeu și Isus frați, când văzură sburând în jurul agoniei lor nemuritoare Oceanidele și Ingerii ieșiți din mare și pogoriți din cer ca să-i susțină în voioșia de-a muri pentru a te libera pe tine.

In rom. de M. GRINDEA

CERCURI LITERARE

□ Duminică 3 Oct., a avut loc a patra sedință literară a cercului „Sburătorul”. Au citit: D-na Hortensia Papadat Bengescu, d-rola Sanda Mowlă și Ticu Arhip.

D-l E. Lovinescu a citit fragmente din volumul al II-lea al *Istoriei literaturii contemporane*, care va apare în toamna aceasta. D-l F. Aderca din „micul tratat de estetică literară” — iar d. G. M. Zamfirescu o nouă încercare dramatică „Domnișoara Nastasia”. S'au citit versuri de d. S. Stolnicu.

Printre asistenți cităm pe scriitorii: Ramiro Ortiz, T. Negulescu, G. Nichita, Pompiliu Constantinescu, Camil Baltazar, Vladimir Streinu, I. Valerian, etc.

□ La sfârșitul lunii Octombrie va apare primul număr de după vacanță al „Sburătorului”, cu articole, poezii și proză, semnată de vechii săi colaboratori.

LA NAȚIONAL: „Regina Cristina” de Strindberg

În piesa aceasta, sunt vădite numai unele din înclinările scriitorului mare Strindberg. E dârza lui preocupare de a impune un personaj central, stăpânit de-o cugetare stranie, răsturnând cu violența conștiinței originale, măsura mediocră a aprecierilor și este stăruința autorului de a crea un personaj, alături de acelaș personaj, rezultat din scormonișul pitoresc al istoriei.

Piesa aceasta este însă incompletă. Poate fiindcă n'are acțiune și fiindcă pare prea ciudată, singular ciudată Regina Cristina, într'un mediu, în care nu se motivează mișcări, nu izvodese ciocniri. E parcă o poveste dialogată, în care dialogurile ar fi dictate de personajul principal.

Am încerca să afirmăm, că piesa aceasta poate să fie caracterizată ca o mare încercare de descriere în cadrul mijloacelor de realizare dramatică.

Poate din cauza aceasta, rolul Reginei Cristina e foarte greu de susținut. Nu-i unitar mai întâi. E o succesivă înșirare de momente stăpânite de capricii. Și artista care interpretează rolul, oricât de iscusită ar fi — și d-na Eftimiu e destul de dibace — nu-și poate mărturisi satisfacția, că a corespuns așteptărilor sale.

Directorul teatrului Național a ales desigur foarte bine, pe d-na Eftimiu, pentru rolul Cristinei, căreia să-i dea și vioiciune, și mlădiere duioasă și îndârjire capricioasă și frumoasă resemnare. Dar cu toate silințele, Regina Cristina a d-nei Eftimiu a rămas încă în stadiul unor posibilități de interpretare, pe care tot numai d-sa va fi în măsură să le găsească. În orice caz, d-na Eftimiu a obținut un emoționant succes, pentru care îi adresăm felicitări, fiindcă, mărturisim încă odată — nu vedem pe colega d-sale, care ar fi putut susține rolul reginei, ce i s'a încredințat.

Piesa a dat prilej și d-lui A. Pop Martian de a se afirma încăodată posesorul unor remarcabile însușiri, pe care știe să și le valorifice prin muncă stăruitoare și inteligență. D. Bullinski a susținut cu demnitate rolul cumpănit al cancelarului Oxensterna.

Aceleași cuvinte bune, ca totdeauna le găsim și de astădată pentru pitorescul, pe care-l dă rolurilor sale, d. Victor Antonescu. În note juste au apărut d-nii Dușulescu și Atanasescu.

D-lui Vraca i-am dori o mai stăruitoare bunăvoință de a se scutura de tonul liric imprumutat. Altmintreli, riscă să fie monoton și în scandare și în gesturi.

Pentru ceilalți, rolurile au fost prea neînsemnate.

D-na Eftimiu a izbutit să înfățișeze o femeie, care, — spune ea — că-i misoghină, că ar fi voit să fie bărbat, că face ce vrea, cheltuște cât vrea, dar și suferă.

O femeie care simte voluptatea înălțării și în acelaș timp durerea greșelii, este regina Cristina pe care a voit s'o înfățișeze Strindberg. Că istoria n'o povestește tocmai așa, nu prea interesează. Când autorul e mare, chestiunea adevărului istoric, e perisată. Și personajul,

sintem în genere sceptici asupra acestei probleme didactice a „adevărului istoric”.

Directorul de scenă a fost d. Soare.

Decorurile au fost făcute după schițele d-lui Cornescu, frumoase.

Am putea spune, că și unul și altul au completat gustul artistic al directorului teatrului.

B. CECROPIDE

SPICUIRI DIN ZIARE

□ În marginea recensământului pe care și l-a făcut Serbia, și n'a cărui cifră de 12 milioane de locuitori, Români, grație sulimanului jugoslav dat peste Timoc și Banat, reprezintă numai 200.000, d-l **Emanoil Bucuța** publică în pagina culturală a „Universului”, (Dumnică, 10 Octombrie), aceste indemnuri de veghe la susținuta desnaționalizare sârbă:

Bănătenii noștri sunt în centrul preocupărilor de desnaționalizare sârbești, care-si fixează astfel fără nici o șială programul lor de serbizare antiminoritar. Din mijlocul lor mai luminaț noi așteptăm pe solii deșteptării Timocului lăsat în paragină. O știu și Sârbii și în ei vor lovi mai ales. Trebuie să veghiem. „Grațul românesc” și alte societăți de cultură, care s'au alcătuit pentru ocrotirea Românilor rămași în afară de graniță, sunt datoare să lucreze repede. Sârbii din Banatul românesc au să fie, într'un fel sau altul, alături de ele, ca să mai scadă răvna primejdieoasă a fraților liberi de dimcolo de limba tremurată, ca trasă de o mână care plânge, a hotarului în diagonală dintre Mureș și Dunăre.

□ În „Rampa” de Dumnică 10 Oct., un interview cu pictorul și criticul de artă **Fr. Șirato**, ni-l arată sigur pe sine, convins de superioritatea artei sale, neînchinat concesiunilor și amicitțiilor estetice, într'un cuvânt, bruiitor ridicat numai prin credința surdă dar fanatică în steaua sa:

Etapole picturii mele sunt două. Prima, când am expus „Întâlnirea”, în care duceam naturalismul la esență și n'are mă preocupat forma, dar la a doua, am ajuns când am aplicat aceste esențe formale o esență coloristică. Din contopirea lor rezultă pe lângă sinteza dintre formă și culoare, o mai liberă mișcare pensulară... Sunt pornit spre stil (care-i dematerializare și despersonalizare). Dar stilul nu se poate decât în dimensiuni mari și n'are afară de obiectul material. Și proiectarea imaterialului dela Greci încoace s'a arătat imposibilă fără intermediul obiectului, căci sensibilitatea și educația noastră artistică, — în special cea europeană, — se bazează pe natură. Însă culoarea din tub e lucioasă, vie, grasă. Vopseaua de frescă, însă, e imaterială. Eu sunt pornit spre stil, totuși. Am rămas sintetic, simplu și tot pe complex mare de culoare. Contactul cu natura mi-e ceva mai atenuat. Totul e aderent în pictura mea...

Proiectul ministerului artelor, — ca să vorbesc în legătură cu fresca de care pomeneam, — de a permite reconstruirea și zugrăvirea bisericilor numai de către pictori specialiști, e un mare bine. Astfel, mulți pictori își vor găsi ocupații demne de talentul și priceperea lor și respectul pentru trecut va fi reînstituit. Numai d. Nichifor Crainic, care a promis acestea, să se tie de cuvânt.

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ In curând vom publica o scenă inedită din ultima lucrare, „Mitică Popescu”, a d-lui **Camil Petrescu**. Comedia aceasta care a trezit așa de legitime și intrigate curiozități, și-a stabilit, definitiv, teatrul de repetiții la Teatrul Mic, trupa Fotino-Tanți Barozzi. Premiera va avea loc, irevocabil, în Decembrie.

□ In numărul viitor vom publica o năvelă aproape necunoscută a lui Vasile Alecsandri.

RECENZII

In „Universul” din 16 I. c. o judicioasă recenzie despre studiul d-lui G. G. Antonescu: „Un institut pedagogic românesc” apărut întâi în „Revista generală a învățământului” (Sept).

SCRITORII

□ **Paradisul statistic** se va numi volumul de năvelă fantastice ce va tipări în curând, d-l **Ion Călugăru**.

Sunt câțiva ani de când autorul plachetei **Caia lui Cibleoc**, n'a mai apărut în volum.

□ Se află sub tipar și va apare — în editura „Dimineața” — la sfârșitul lunii Noiembrie, volumul de năvelă **Robii pământului** de **Simona Basarab**.

Sgomotul uzinelor — ciclul de versuri cu care a debutat în literatură **Simona Basarab**, va apare abia în primăvară.

BULETINUL BIBLIOGRAFIC

Primin nenumărate scrisori în legătură cu „buletinul bibliografic săptămânal” pe care neastăptăta și dureroasa moarte a regretatului nostru colaborator **Al. Sadi Ionescu**, l'a întrerupt. Convinși de utilitatea acestui buletin și în piosul gând de a continua opera lui **Al. Sadi Ionescu**, căutăm mijlocul de a-l continua.

REVISTE

CONTEMPORANUL (V. 69, Octombrie 1925): ilustrat cu reproduceri din arhitectura modernă — sobră și elegantă — a lui **Marcel Iancu**, cu desene spirituale, de același, ultimul număr al revistei d-lui **I. Vinea**, aduce pagini de poezie și proză, semnate de: **F. Aderca**, **Camil Petrescu**, **Jacques G. Costin**, **Tana Ovil**, **Sergiu Dan**, etc. **Romulus Diana** și **S. Dan** publică „afișul” unei piese de teatru „**Bal**”, care promite în nouitate; **Marcel Iancu** o vizită sintetică la **Jean Cocteau**: „**Suprerealismul?** Nu pot înțelege poezia revoluției ceace nu e identic cu revoluția poeziei”.

Sub titlul „**Prund**” d. **Ion Vinea**, tipăreste o serie de imagini grele de sevă interioară și tânără:

Spune-voi vorbele acestui veac?

în ochii lor
pândesc răsămetul ca o schimbare la față
pândesc ura ca o întunecare
nedumerirea ca o moarte —

Copacii s'au coctit cu aramă veche
cum cântă inima lemnului în pădure
cazul simte primăvară în nări și ureche
sari din scări subete cu armură

Codrul de nicieri aporește
cu iadul subțelilor tremurate
roșie nevărsare ca în teatre
șipotele tipă menstruate
dumecă jivinele în silcov.

De sus din coarnele încoronate
ale vegetalei cirezi în sunre
cucul mecanic își amăneste
o suferință fără de poveste
și cucule'n cer ca din psaltine.

Puneți mâna pe
Ucișagul Arborilor.

Omizi cu sângețe verde al primăverii.

Lângă eoul său s'a culcat vocea.

Mă dor
ochii orbului de peste drum.

VIATA LITERARA (I. 22, 3 Oct. 1926): Despre perimarea literară a romanului lui **Vlahuță**: „**Dan**”, scrie cu prilejul reeditării lui, d-l **Pompiliu Constantinescu**; d-l **Vladimir Streinu**, disociază pe tema „**Judecătura contemporanilor**”; d-l **L. Valerian** convorbește cu d-l **Camil Petrescu**, referentul cultural al muncii intelectuale, pentru Franța: Despre acest oficiu, d-l **Camil Petrescu** dă prețioase informațiuni:

Probabil săptămâna viitoare voi pleca la Paris în călătoria pe care mi-o știți.

Guvernul a manifestat dela început intenția de a realiza cât mai mult în domeniul politicii culturale și a arătat hotărâte preocupări pentru promovarea muncii intelectuale.

De altfel eu mult înainte de a deveni din nou ministru, d. **Octavian Goga**, vorbea că ar fi timpul să se dea toată atenția factorilor culturali în administrarea țării. Personal, încă de acum trei ani am fost invitat de d-sa să continui în paginile „**Tărâ Noastre**”, cercetarea problemelor dezbătute în paginile „**Săptămânei muncii intelectuale și artistice**”. Numai grija corecturilor care mă împiedecă să colaborez la o publicație din alt oraș, a împiedecat această colaborare.

Alt membru al guvernului, d-l **M. Manolescu** a arătat de atâtea ori în „**Revista Vremii**”, necesitatea organizării sociale a muncii intelectuale. D-l ministru **I. Petrovici** a anunțat o adevărată ofensivă culturală și e cunoscut de asemeni programul anunțat de secretarul general al artelor.

D. **Trancu-Iași**, ministrul muncii s'a hotărât să aducă și în domeniul muncii intelectuale același spirit practic ca în domeniul muncii manuale și a creat postul de referent al muncii intelectuale la Paris. El va sluiși ca o legătură cu Comisia internațională pentru cooperarea în telectuală dela Paris, care centralizează ca a noștră a „**Ligii Națiunilor**” toate sforțările internaționale intelectuale.

PENTRU CASA SCRITORILOR

Din inițiativa și în întreprinderea sa, scriitorul **Petre Cătanaru**, cu autorizația Soc. Scriitorilor Români, a tipărit chipurile scriitorilor români în viață care se vând în folosul „Casei Scriitorilor”.

În primă așerie, artistic executate cu autografe și date biografice, au apărut: **I. A. Bassarabescu**, **Liviu Rebreanu**, **Ion Minulescu**, **Nichifor Crainic**, **Gala Galaction**, **Cezar Petrescu**, **Ionel Teodorescu**, **Victor Eftimiu**, **G. Bogdan-Duică**, **Octavian Goga**, **N. Davidescu**, **Camil Petrescu**, **Lucian Blaga**, **Claudia Millian**, **Mircea Rădulescu**, **H. Papadat Bengescu**, **Alfred Moșoiu**, **V. Demetrius**, **George Gregorian**, **Eugen Lovinescu** și **Corneliu Moldoveanu**.

Înainte de Crăciun va apare seria II-a din fotografiile scriitorilor români și anume: **Tudor Arghezi**, **Mihail Sadoveanu**, **Jean Bart**, **I. Al. Brătescu-Voinești**, **Gh. Brătescu**, **Al. Cazaban**, **G. Ibrăileanu**, **G. Topârceanu**, **Demostene Botez**, **Mihail Codreanu**, **D. Nana**, **M. Dragomirescu**, **Elena Farago**, **Ion Agârbiceanu**, **V. Al. Jean**, **Adrian Marin**, **Perpessicius**, **Ion Pillat**, **Ion Gorun**, **Horia Furtună**, **D. D. Pătrășcanu**, **Ion Dragoslav**, **Cincinat Pavelescu**, **V. Voiculescu**, **Caton Theodorian**, **Al. T. Stamatiad**.

Scriitorii din această serie sunt rugați a trimite cât mai neîntârziat fotografiile, semnătura (aparte), locul și data nașterii, precum și o notiță bibliografică, d-lui **Petre Cătanaru**, str. Clucerului 34, București.

DIN STRAINATATE

□ Guvernul spaniol, începând de anul acesta, a hotărât ca în fiecare an să se celebreze în mod oficial ziua morții lui **Cervantes**.

Această comemorare va fi însoțită de conferințe în școli și conferințe publice în orașele principale. În zilele acelea se vor ține conferințe și asupra autorului care a scris cea mai frumoasă carte a anului.

□ În lunile Aprilie și Mai se va deschide la Florența a doua expoziție internațională de gravură modernă.

Vor fi admise gravurile originale de tot felul, excluzându-se formal gravurile obținute pe cale mecanică.

Secretariatul expoziției va trebui să fie avizat până la 15 Februarie 1927.

□ Rugat să colaboreze la „**Revue litteraire et artistique**” revista unui grup de tineri scriitori, **Paul Valery**, ca un început de colaborare, a trimis această interesantă scrisoare:

„**Vă voiu trimete foarte bucuroș câteva lucruri mici ca să răspund dorinței d-primare de d-voastră, dar unii cereți ceea ce n'am; n'am nimic imediat care să fie gata sau să nu fie promis. Eu lucrez foarte încet; și munca aceasta atât de puțin expeditivă, aș dori s'o încetinez și mai mult. Obiceiul, mania, sau chiar metoda multor „tineri” din generația mea era să nu accepte nict o operă proprie dacă nu fusese îndelung studiată, făcută și refăcută de nenumărate ori, ca, pe timpul când timpul nu costa nimic, artiștii își consumau existența prefăcând operele lor, fie că erau de fildeș, de marmură sau de hârtie.**”

Pierre Louys, de pildă, nu mai putea să și continue scrisul pe o foaie care ar fi avut cea mai mică stersătură, când corectase ceza se oprea, lua altă foaie de hârtie și recopia pe curat, cu scrierea sa splendidă, pasagiul schimbat. Aceste recopieri erau dese, căci, pentru un scriitor atât de scrupulos, ocaziile în care se simțea comun erau nenumărate. Asupra scrupulului în literatură s'ar putea face un studiu frumos...

Nu știu dacă această căutare n'ar da impresia unei scăderi a acestei rigori: creșterea actuală a producției ar presupune-o.

V'am scris toate acestea, scumpe confrate, pentru că vă adresați unor scriitori tineri și scopul publicației d-voastră este să publicați încercările lor. Poate că se află printre ei unii pe care îi neliniștesc problemele stilului și formei și pe care îi preocupă perfecțiunea. Aș vrea să-i întăresc în această grijă și să-i asigur că vremea care se risipește cu găstirea greșelilor și cu indicarea de noi obstacole mici pe departe nu e timp pierdut. Imi spun uneori că o operă neisbutită care a cerut eforturi mari este în fond mai de folos autorului ei decât o operă mai norocoasă și ușor realizată.”

Paul Valery

Redactor **PERPESCIUS**